

B.3198

6. Nov. 1910

Leopold Kampf'i

KOIDU EEL

DRAMA KOLMES WAATUSES

Tõlkinud

Peter Speek

Amerika Eesti Kirjastuse Osatühisuse väljaanne
New York
1910

B 3198

Leopold Kampf'i

Koidu eel

Drama kolmes waatuses

Tõlkinud P. Speek

Amerika Eesti Kirjastuse Osatühisuse väljaanne
New York
1910

Leopold Kämpf

Koidu ajal

Mängimise vabadus kõigil.

ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim.
raamatukogu

Arhiiviraamatukogu

80025

Tegelased:

Wasili
Anna Rikanskaja
Anton Tlatschof
Sophia Iwanowna
Mascha
Tantal
Gregor
Panga ametnik
Doktor
Bankir
Arina, wana pesunaine
Sascha, gymnasist
Olga Lianowitsch, naisüliõpilane
Erich Kunze
Iwan Pawlowitsch, rahaministeriumi ametnik
Warwara, tema naine, Anna tädi
Maria, insheneri naine
Tanja, tema noorem õde
Nathalia, shandarmi polkowniku naine
Katja, teenija neiu Warwara juures
Politsei jaoskonna ülewaataja
Simon, kojamees (ka majawalitseja)
Shandarmi ohwitser ja shandarmid

Tegewus suuremas Wenemaa linnas, 1905. warasel ke-wadel.

Paremat ja pahemat poolt püine külge arwatakse pealt-waatajate järele.

Esimene waatus.

Püinel 2 naabruses olewat tuba. Paremgoolne hästi suurem ja mööbel lihtne. Paremas seinas aken; ta ette on hoolega paks tihe riie tõmmatud. Akna laual pott lilledega. Püine tagapool 2 ust — parempoolne wiib elutuppa, pahempoolne — eeskotta. Tua keskel on laest alla riplew lamp. Ta all, wähekeste kõrwal, paigutab ennast katmata laud, mille ümber toolid seisawad. Püine eel- ja paremal pool on sohwa ja selle tagumise otsa juures kummut. Paremal pool nurgas summatan ja ta kohal ripleb pühakuju. Pahemal pool seina ääres asetab kapp. Ukse kohal tsaari pildid.

Pahemas seinas, mis püinet kaheks (tuaks) jaotab, on sala uks (tapetidega üle kaetud), mis nõrgalt, wäikeste, pealtwaatajate eest warjatud lambikese läbi walgustatud urkasse wiib. Tuake on nii kitsas, et tema sisemist ruumi ei ole näha, sest et ukse ees seiswad mitmesugused kastid ja praht ta sisemust warjawad.

Pärastlõunane aeg.

Tuakese sügawusest kuulukse waewalt tasast, korralist ühetoonilist klopsimist.

Suure laua taga istuwad Mascha ja Sophia Iwanowna.

Mascha (18 a. wana, haritud näoga, tuatüdruku riides, elawa iseloomuga).

Sophia (umbes 29 a. wana, lühikeseks lõigatud juukstega). (Mõlemad faltsiwad, waikides, laua peal lasuwaid wärskelt trükituid lehti ja wiskawad neid nende eel põrandal olewasse lahtisse käsipauna).

Mascha (jätab lehe faltsimise järele ja hakkab hoo-

lega ta eel olewat lahtist raamatut lugema).

S o p h i a (lahkelt): Mascha, jälle su silmad raamatus — meie peame ometigi ruttama, Anna wõib iga silnapilk tulla ja kõik peab siis juba walmis olema. Küll sa oma Marxi jaoks aega leiad.

M a s c h a (lugedes): Jah, kohe! (tööd algades) Aga kõik päris tõsi.—

(Pause. Klopsimine läheb kõwemaks)

S o p h i a (kuulatab, tõuseb püsti ja läheb urka ukse juurde): Tasamine! Trükkimise wärk klopsib waljult! (istub uuesti tööle).

(Klopsimine läheb nõrgemaks ja pea waikib sootumaks),

A n t o n (ilmub urkast, 34 a. wana, järsud näojooned, näeb muljutud wälja, kõhib, on rahutu, särgiwäel, kaitseb kätega silmi walguse eest. Ta astub laua juurde, selle peale paberi kimpu wisates. Siis hakkab tuba mööda edasi-tagasi käima, on pahane ja äritatud): Kurat wõtku seda wana trükkimise wärki! Ta klopsib rohkem, kui trükkib. Kannatus on otsa saamas. Tarwis oleks teda määrada. Weel jäi mõni eksemplar. Kül oleks hea, kui kõik praegu walmis saaks.

S o p h i a (murelikul): Aga sa oled kole nerwlikuks läinud.

A n t o n: Ta, naru, hakkas ju kõwaste klopsima!

S o p h i a: See ei ole ju weel nii hädaohtlik. All ei ole ühtegi hinge ja nad ei kuulegi.

A n t o n: Wõi nii! Ma ütlen teile, et täna juhtub midagi. Ma aiman, kas mõistad, ma aiman seda ette.

M a s c h a: Jäta seesugune jutt, Anton; ega sa segaseks pole läinud. Meid sa ju ei hirmuta.

A n t o n (rahutult): Mikspärast Wasili Tantali jaoks passi pole weel toonud? Neetud kojamees, ähwardab juba jaokskonna ülemat kaela tuua. (Käega elamise tua ukse

peale näidates): Kas ta magab veel?

Mascha: Wististe magab, ta oleks ju muidu ammugi wälja tulnud (waatab magamise tupp). Kui raskelt ta waeseke magab! (Hakkab uuesti tööle).

Sophia: O, ta on ju pea õõ ja päewa läbi maganud.

Anton: Teadagi. Petri-Pauli kindluses ju magada ei saa, — seitsme kuu jooksul wõib seal kül ära mädaneda!

Mascha: Muidugi ei saanud ta wiimasel kümnel õõl undgi silma, sest wiilida saab ju ainult õõsiti.

Anton: Tublid, osawad põisid on need Peterburi seltsimehed!

Mascha: Päewa ei saa ka une peale mõteldagi — ja siis — kohe siia —

Anton: Kurat teab, missugune kergemeelsus — ilma passita ja kohe meile! —

Sophia: Nad teadsiwad ju, et meile, pärast Wasili äraminekut, suuremat jõudu tarwis on, ja peale selle peab ta ettewaatusse proowi läbi tegema ja meie juures on see ju kõige parem.

Anton: Kui aga see lollike Simon teda tähele ei pannud, poleks ehk suuremat wiga, wõiks ka mõni aeg ilma passita.

Mascha: Ja pidi siis Sergei sissekukkuma, missugune erikorralik takistus?

Sophia: Sellest on juba nädal tagasi, kas pole tõsi?

Anton: Ja, räägitakse, et ta juurest ligi 20 passi on leitud; oh, kahju, — nüüd oleks neid tarwis! Pole parata. (Ta läheb urkasse tagasi; seal hakkab klopsimine, wähe aga waiksem, kui endine, siisgi aeg-ajalt kõwenedes).

Mascha: Ei tea, miks Anton täna nii rahutu on?

Sophia: See pole ime, elame just kui wulkani

peal!

Mascha: Aga see on külgehakkaw: ka mina lähen rahutuks.

Sophia: Kaua ta enam wastu ei löö: ta on ju puru-wäsinud. Ta peab tingimata kuhugile ennast lahutama minema.

Mascha: Kas ta aga heaga läheb?

Sophia: Meil sinuga pole suuremat wiga, elame siingi.

(Pause)

(Järsult helistatakse eeskoja kella)

Sophia: (haarab kiirelt kokkupanemata lehed, wiskab neid pauna ja paneb selle nurka)

Mascha: (koputab sala ukse peale, wiskab rätiku pähe ja jookseb eeskotta)

[Klopsimine urkas jäeb wait]

Anton [jookseb urkast wälja, haarab ukse kõrwal rippuwa sabakue ja ajab selle kiirelt selga]

Mascha [tuleb eeskojast tagasi, käes ajalehte ja kirja hoides, wõtab rätiku peast ära]: Ehmatasime asjata — „Moskowskija Wedomosti“. [Wiskab ajalehe nurka].

Anton [pahaselt]: Mitte minutisgi ei anta rahu. [Wõtab kuue seljast, riputab ta endisele kohale ja samumub urka poole]

Mascha: [awab kirja, wõtab ümbrikust kaardi wälja ja ulatab Sophia kätte]

Sophia [waatleb kaartit naeratates]: Anton, waata ometi.

Anton [wõtab kaarti ja naeratab ka]: Meie Sergeike!

Mascha: See on teie pojake. Kuidas, teil siitsaadik ei olnud tema pilti!

Anton (etteheites): Wanaema, kelle juures ta kas-

wamas, on ebausklik, ta ei lase last üleswõtta.

Sophia: Aga waata, ta on enesest wiimaks jagu saanud; missugust ootamata lõbu on ta meile sellega teinud.

Mascha: Kui ilus see sinu emast on.

Sophia: Kas kirja ei olnud?

Mascha: Ei olnud, wistis e tuleb homme.

Sophia: Missugune nägus poisike. (Ohates) Millal meie sinuga, Anton, näeme teda? Sa oled kole kõhnaks jäenud. Sulle on kõige pealt puhkust waja. Nii, kliima wahetust. (Pool paludes) Kuule, sõidame sinna mõneks päewaks.

Anton: Teil naistel näikse peas mõni kruwi lahti läinud olema! Wangikojas — esialgses — on aega puhkamiseks küllalt.

Mascha: Lollus!

Sophia (suudleb kaarti ja annab Antoni kätte; see waatab teda weel korraks armsalt ja pistab tasku): Kül näed missugune rewolutsioner temast kaswab. Kui ta 10 aastat wanaks saab, siis wõtame ta oma juurde — abili-seks. Kas ja, Anton?

Anton: Sinna on ju rohkem, kui 7 aastat aega, mõt-le ometi, 7 pikka aastat.

Sophia (pead noogutates): Ja, seitse aastat.

Anton: Senini jõuame me aastat kuus Siberis olla.

Masha: Ikka ühest ja sellest samast, Anton. Wõib olla, et siis, seitsme aasta pärast, meil pole enam tarwis (näi-tab käega sala ukse peale) niisugusesse urkasse ennast peita. Wõib olla, et siis waba sõna juba heleda päikese walgusel trükitakse ja niisama wabalt ilma saadetakse.

Anton: Missugune kergemeelne optimist! Seitsme aasta jooksul, kõigest seitsme aasta jooksul! (Läheb pead raputates urkasse; seal algab endine klopsimine)

Mascha ja Sophia [awawad pauna, wõtawad sealt

lehed wälja ja hakkawad neid endisel wiisil laua peal kokku panema)

Sophia (iseeneses): Ikka ei ole weel Annat (Pause). Ka Wasili ei too passisid. Päris hirm hakkab ka mulle peale tulema. Wististe ei olnud meite omadel enam prii passi,

Mascha: Tarwis oodata, kül ta muretseb, selleks on ta Wasili (Pause) Tead, ma nagu ei saa temast hästi aru.

Sophia: Mina ka.

Mascha: See raudne Wasili — kui muutlikuks ja järelandlikuks on ta läinud. Missuguse palawusega ta siin tööle hakkas ja järsku — teda polegi enam, — waewalt jõudis ladu lõpetada. Hea, et kohe teine leidus. — Ei tea, mis temaga nii järsku juhtunud on?

Sophia: See ei olegi nii järsku: ma panen teda juba kuu aega tähele. Ta rääkis, et ta täna meie juurde wiimane kord tuleb, tal olla mõte muu asjaga peale hakata. Wist on talle see elu wastikuks läinud.

Mascha: Mis see kül peaks olema?

Sophia: Ma midagi aiman . . . Aga kindlaste ma ei tea mitte.

Mascha (elawalt): Mis, mis sa aimad?

Sophia: Mulle näitab — keegi on ta südamesse pesitanud.

Mascha: Waat, kus nali.

Anton (ilmub uue lehtede wirnaga ja paneb nad lauale): Sähke, Jumalale tänu!

Mascha: Mis, kas juba lõpetatud? Lõp?

Anton: Nüüd ladu ära lahutada. Mascha aita — asi on kiire. Sonja, sa saad üksi toime. (Järsku kõwendatud healega) Missugune ettewaatus! Asjata pole teie naisterahwad: kes teab, wõib olla, et seal gardini taga keegi meie järele walwab.

Mascha: Anton, mis sul ometi on! (Ironiliselt). Kui teie siit ei näe, mis seal gardini taga tehakse, kuidas siis sealt meie järele walwata wõib, kuna meil ka kõik kinni kaetud on. Mis sa piinad meid!

Anton: Parem lahtiste silmadega ettevaatlik olla, kui pimedast peast sissekukkuda. Sonja, istu parem siia. (Sophia istub näidatud kohale) Noh, Mascha, lähme.

Mascha: Aga sina pead senini karauli? (Läheb Antoniga urkasse; sealt kuulukse tasast wilistamist)

Anton: Ei tea, miks Wasili weel ei ilmu. Kui m'e aga tema pärast sisse ei kukku.

Sophia (lõpetab lehe kokkupanemise, paneb pauna kinni ja tõstab ta nurka. Järsult helistatakse kolm korda kella): Wiimaks ometi! (Läheb rahulikult eeskotta; sealt kuulukse jutukõminat. Ta tuleb tagasi ja temaga ühes —)

Wasili (22 a. wana, kuiwetanud, pikad tõmmukad juuksed raamiwad kahwatanud kõhna nägu. Ta on ilus. Käed selja peale kokku pandud. Paneb laua peale raske, nõõriga üle seotud paki; õerub sõrmi): Kurat wõtku, kui raske!

Sophia (awab sala ukse): Anton! Wasili tuli passidega.

Anton (hüiab): Tere. Waska, — tulen kohe!

Mascha: Tere, Waska!

Wasili: Kuidas läheb teil?

Mascha: Praegu lahutame ladu.

Wasili: Kas olete ju lõpul?

Sophia (paneb sala ukse kinni, pakki nähes): Mis see seal on? A, tähed?

Wasili: Ja, rasked, närud — kandma peab nõõrist hoides.

Sophia: Noh, kuidas läheb seal — pärast lämmatust

meie koopas?

Wasili: Mul pole ka seal kergem [Waatab aknasse] Missugune unustaja ma olen, mõtelge, kui siia tulin, ei waatanud ma aknassegi, kas õhk ka puhas on?

Sophia: Jumalale tänu, — lillepott on veel aknalaul. Tähendab, m'è asi pole halb. Ehk oodatakse veel meiega.

Wasili: Waewalt küll, — tead, seal on päris paha — raske — igal pool on nuuskimine.

Sophia: Kas siis tõesti nii kitsas on juba?

Wasili: Jah, õhk on sumbunud.

Sophia: Jumala pärast, Antonile mitte sõnagi sellest — ta on ju päris pööraseks läinud. — Teil oleks aeg enast labutada. Ehk sõidate wäljamaale?

Wasili: Ei, ei — ma jäen siia, kuid süügi juba täna lahkun ma teilt; kes teab, mis veel juhtuda wõib. Kui kahju, südamest kahju — mõtelge, neli kuud! Kui hea oli mul wahel oma muljutud hinge teie ees wälja puistata. Teie mõistsite mind juba esimestest sõnadest — igas asjas ja igal ajal.

Sophia: Aga teid alati rusub midagi, niisugune näikse teie karakter olema, — eks?

Anton (astub sisse).

Wasili [pakikese peale näidates]: Seal teil' küpsis.

Anton: Hurrah, waat tubli! — kas kõik täielikult?

Wasili: Wäike i puudub veel.

Anton: Oi, oi — millal siis see saab?

Wasili: Veel täna on ta siin, ma ei saanud ju kõiki korraga; nõör lõikas sõrmedesse.

Anton [waljult]: Masha, siin teile uued tähed!

Wasili [Antonile]: Aga siin teil' pass.

Anton: Suur tänu! [passi waadates] So, Karl Santof Kiiewist. Kohe nagu oleks kiwi südamelt langenud. Koja-

mehe nÄrul Simonil oli juba huwitus tÄna meile wisiti teha — kohe, ilm ajawiitnata pass tema juurde — niisugune wõrukael! [Mascha astub sisse, Anton naljatates] Ja Mascha on weel niisugusega suur sõber! [kõik naerawad].

Mascha: Mis teha — saatuse soow.

Anton [tua poole näidates]: Ta waeseke magab weel. Tarwis üles ajada; ta peab teadma ju kuidas ta nimi ja kust ta pärit on (läheb magamise tuppa).

Mascha (laualt pakki wõttes): Kui hea nüid — pole enam tarwis kulunud o-sid otsida ja nendaga e-sid trükkida. Kohe jaotan nad ära. (läheb urkasse lauldes); Uued tähed, armsad tähed. . . .

Wasili [käib närwlikult tuba mööda, Sophia paneb seda tähele, laulab Maschale järele]: Uued tähed, armsad tähed, Uus [waljult] Nitroglyzerin — Sophia Iwanowna — eh, tähed — Nitroglyzerin! [pause — rahulikunalt] Kas Anna oli ju siin?

Sophia [tähendusliselt naeratades]: Ei olnud weel, aga ta tuleb pea, tingimata — tuleb.

Wasili: Miks te nii naeratate?

Sophia: Niisama [järsult edasi] Teie ootate teda, kas pole tõsi? Wist on ta ennast ära määrinud; puhtaks peseda pole ju kerge. Siia tullakse ju ainult puhtalt. Anton kardab tÄna rohkem, kui harilikult. [Ta walwab Wasili järele, kes pikal sammul põigiti tuba, nurgast nurka käib]. Wasili, mis teiega on ometi juhtunud? Niisugusena ei meeldi teie mulle sugugi.

Wasili: Tuleb tumber istuda, kiirrong wiib ennemalt pärale — nii wõib ogaraks minna.

Sophia: Nüid ei saa ma enam midagi aru; aga ma olen ju teie — pihtija; kuhu teil rutt on? Kuhu?

Wasili: Sinna, kus kurbdus kergemaks läheb.

S o p h i a [naljatates]: See on wist mõni mõistukõne.

W a s i l i [kurwalt): Aidake siis, juhatage mõni abinõu leegitsewa igatsuse wastu.

S o p h i a: Mäletate, teie ise rääkisite mulle, et Pariisis niisugune piinaw igatsus teie hingesse pesitas, mis teile enam rahu ei andnud. Teid meelitas tegewus. . . . meie hoiatasime teid, et teie wälja luuratud olete—siisgi sõitsite teie põrandaalusena siia ja — igatsust, nagu ei oleks olnudgi.

W a s i l i: O ei, ei — see ei ole nüid enam nii — nüid igatsen ja kannatan ma palju sügawamalt ja terawamalt.

S o p h i a: Jah, niisugune on juba teie karakter.

W a s i l i: Teie naerate mu üle, mul on häbi, kellegile ilmas ei räägiks ma. Meil ei ole wiisiks — nimetatakse lolluseks Praegu põleb teie kõikide hing püha asja pärast. Aga mind on iseäralik, arusaamata tundmus wangistanud. Ta ajab kõik hingest wälja, mille ees ma kumardan olen — ta ehitab omale temblit mu hinges.

S o p h i a: Teie olete Netschaewi eeskuju ära unustanud: rewolutsioner on seda täielikum, mida rohkem ta eluta kannu sarnane on.

W a s i l i: Netschaew on tark, räägib õigust; kuid mis kasu on mul tema tarkusest, — mul pole ärapuustamiseks õnne olnud. Ma olin ikka uhke, juba gymnasiumis, kui ümberingi kooliwennad salmikuid luuletasiwad, kõrwa sisse sosistasiwad, — fotograhwid pildid, kirjakesed roosa paberil — ma naersin siis niisuguste rumaluste üle, sest ma olin sarnase lapseliku haiguse wastu kinnitatud — aga nüid — midagi on mu üle wõidu saanud, mind wangistanud . . .

S o p h i a [rõemsalt): See tähendab, et olete armastama hakkanud? Waeseke!

W a s i l i: Ma wandusin juurtega wäljakiskuda, kuid juured on liiaks sügawal ja kõwaste kinni, kui neid wälja-

kiskuda, siis juba ühes hingega.

S o p h i a (pehmetl): Aga miks siis wäljakiskuda?

W a s i l i: Sophia, kas mõistate, mis see tähendab, — mitte minutiksgi rahu, ehk kül su hing on püha asja külge seotud. Ütle mata raske on tundisi ja minutisi arwata kuni järgmise jällenagemiseni ja temast eemal tema üle mõtel des waewleda.

S o p h i a (õrnalt): Mu waene poisike, päris täiskawud laps. Ma juba siis aimasin hädaohtu, kui teie meie juurest ära putkasite.

W a s i l i (meeltheitlikult): Ei, mu emake, pihtija, ei... ma ütlen teile oma putket tegemise põhjuse ära, muidu wõin ma teie silmis koguni alla langeda (ärapöörates, meeltheites iseeneses) Ükskõik, warsti näete, kõik selgub isegi.

S o p h i a (endises toonis): Kui naiw teie ikka weel olete.

W a s i l i: Armas sõber, kas mõistate seda meeltheitlikku olekut, seda ütle mata raskelt rõhuwat igatsust, kui teda ei ole; — ka tema läheduses on mul raske olla. — pööraselt kannatan — waewlen waikselt, üksi. . .

S o p h i a: Wasili, jätke niisugune tuju!

W a s i l i: Wõib olla, ma lähen hulluks, kuid aidata ennast ma ei saa; ma ei tunne enam ennast.

S o p h i a: Wasili, teie räägite just kui laps. Naisterahwas on ju ikka ainult naisterahwas olgugi see ka (peatab. nende waated juhtuwad wastamisi; kiiremalt) ka Anna Rikanskaja. Uskuge!

W a s i l i (natuke puudutatult ja kannatamatalt): Just nagu ei teaksite teie teda, nagu ei oleksite kuulnud, kuidas ta räägib. Ma näen oma ees ta imestawaid, küsiwaid silmi. Nad räägiwad mulle kurwastusega, peaaegu põlgtusega: „ja sina julged meie pühadust wäiklase egoismusega püretada, — mõnesuguste isiklist laadi tundmustega, oma

rumalustega?" Waadake, niisuguse põlguse väljakannatamine käib üle minu jõu! (Rahulikumalt) Kas saate minust aru? (Pause) Wõib olla, et tal osalt õigus on. Kui selle juurde peatama jäeda, mis meie hinges keeb ja möllab, siis kannataks selle all meie üldine asi. (Kannatatalt) Asi, ikka seesama asi—

Sophia (naerdes): Näitab, nagu oleksite teie asja wastu armukade.

Wasili (Põlewalt): Jah, just, olen armukade! Tema mõtted, tema aeg, kõik, mis temaga, mõistate, kõik, kui ma kaugel olen. (Rahulikumalt) Igatüks meist on walnis asja eest elu ohwerdama. Kuid, Sophia, teie peate arusaama, ma ei wõi oma elu tilkade kaupa ohwerdada, ma ei jõua oodata, kuni mind igatsus ära sööb — ja just — sellepärast —

Sophia: Ja siis sellepärast?

Wasili: Ni—tro—gly—ze—rin.

(Järsult helistatakse kella).

Anton (Jookseb magamise tuast ja wiskab kiirelt kuue selga).

Sophia (Koputab sala ukse peale).

Mascha (Tuleb urkast, wiskab rätiku päha, jookseb eeskotta, kust ta kojamehe Simoni ja jaoskonna ülewaatajaga tagasi tuleb): Proua, jaoskonna ülewaataja-herra tuliwad.

Simon: (Sammub aupaklikult jaoskonna ülewaataja kannul).

Jaosk. ülew. (Juba ukse pealt, waljult): Tere, kas teie siis ei tea, et ilma passita ööd-päewagi ei tohi elada, kuna teie—

Anton (Ülilahkelt): Ah, soo— teie tulite siia passi pärast, seda waewa ei oleks tarwis olnud. See on minu sugulane Kiiewist. Ta pass on Kiiewist juba siia saadetud, toon, kohe toon. (Läheb kiirelt magamise tuppa).

Jaosk. ülew. (Waatleb tuba).

Anton (Ilmub ukse peale): Jaoskonna ülewaataja-herra, olge nii lahke ja astuge siia.

Wasili (Sõsistates Sophiale): Annat ikka ei ole weel.

Sophia: Ja — ei ole. (Läheb akna juurde, wõtab lillepoti ja paneb põrandale): Jälle oled sa, Masha, lilled walamata unustanud, missugune meespitamata sa oled.

Mascha: Kohe toon wett, proua.

Sophia (On wähe rahutu, läheb magamise tuppa).

Mascha (Sala ukse juures seistes, etteheitwalt Simo-nile): Mis teie weel wälja ei mõtelnud, politseile teatada.

Simon: Muidugi, kuidas siis teisiti wõib, ma pean oma teenistuse kohust täitma. Teie, tuike, aga ärge pahandage, mul on ju süda hea, kui aga mitte teenistus.—

Mascha: Eh, kül m'e teiesugusid juba tunneme.

Simon (Wallatult): Oi, Mascha — magusake, jäta oma pilge. (Waatleb tsaari piltisid) Aga kes nendest meie isake on?

Mascha: Teda pole siin. Siin on ta eelwanemad mõlemad Aleksandrid.

Simon: Miks siis nii?

Mascha (Piltide peale näidates): Siin on Teine, seal aga — Kolmas.

Simon: Aga kuhu on siis Esimene jäenud? See pole korras asi. Sest kust sai Teine ja Kolmas ilma Esimeseta?

Mascha (Naeratates): Ja, teil on muidugi õigus.

Simon (Enesega rahul olles): Just nii. Kõik peab korras olema, nagu ülikonnagagi: siin on kuub, west ka, aga järsku — püksa ei ole —

Mascha: Päris õige. Tarwis ka Aleksander Esime-ne juurde osta; weel täna tuletan seda prouale meelde.

Simon: Minu nõuandmine, nagu teada, on ikka asjakohane. Noh, aeg on juba kodu kolida. Jaoskonna ülewaatajat-herrat, nagu näha, pean all ootama.

Mascha: (Naljatates): A' mis siis, kui ma teda välja ei lase?

Simon: Mida weel! (Wasili poole jultunult) Kuidas läheb? Miks te' meid maha jätnud olete? Kas elate kaugel siit?

Wasili (Lühidalt): Ja, kaugel.

Simon: Noh's, kuni — jällenagemiseni (Läheb Maschaga ära).

(Püine sügawuselt kuulukse jutukõminat; jaoskonna ülewaataja ilmub ukse peale)

Jaosk. ülew. (Anton pistab talle raha pihku. Wäga wiisakalt): Selles on kõik pristaw süidi, on teine wäga pahur. (Peaga kumardates) Wabandage mind — teenistuse kohus — kõik priistawi pärast. . . (Läheb eeskotta).

Anton (Saadab teda. Tagasi tulles): Waat kui hea, et passi tõid, muidu oleks ka 10 rbl. wähe olnud, nüid saime 3 läbi, — nagu näha, ei jaksa pristawi wiha ?-gi ees seista.

Wasili (Paneb lillepoti aknalauale tagasi): Sõprus jaoskonna ülewaatajaga on midagi wäärt. Esimene tema wõeruskäik on kõige hädaohtlikum. Kuid ta ei näinud ju mitte kui midagi. Nüid siis on meie aktsiad jälle tõusul.

Anton: Mul nagu ei ole enam rahu — ma kardan ja aiman midagi.

(Magamise tuast tuleb Sophia Tantaliga, käe alt hoides).

Tantal (Semitlised näojooned, kasw wälke, nagu kõhn, rind sissewajund, liigwäsinud wäljanagemisega; korratu harjas-habe; liigutused aeglased, räägib waikselt,

püiab paljast kaela ülestõstetud kuuekraega warjata, kraenurkasid eestpoolt käega kinni hoides, jalas tuhwlid, laseb ennast sohvale wajuda. Sel ajal, kui teised räägiwad, nõtkutab peaga).

Sophia (Wasilile): Siin teil' David Tantal oma enese isikus ja — teie lubaga — Karl Santof, kuid tõelikult — meie hea Tantal (Tantalile Wasili poole näidates) Aga seal on teie endine abiline, teie eelkäija — Wasili.

(Mascha ilmub eeskojast).

Anton (Naljatates, aga etteheitlikult): Wõrukael tõotas tubliste ühes meiega terwelt neli kuud ja nüüd korraga, ainult esimest nummert walmsis trükkides, pillid kotti (Healt kõwendates) ja tuhknai, ilma et teda südametunnistus piinaksgi.

Wasili: Oudake aga, Tantal ehk lööb minu ülegi.

Tantal (Näeradates nagu kaitseks ennast): Mis sa räägid, anna aega asjaga tutwustamiseksgi. (Annab Wasilile käe) Aitäh passi eest. Sophia rääkis mulle juba.

Wasili: Õeti õelda, teie ei oleks pidanud nii kergelt, s. o., ilma passita meie poole ilmuma.

Tantal: Mõtlege oneti, see tuli ootamata, järsku kui mind seltsimees ära wiis, — et ma ei saanud ennast ümber riidesegi panna, passist polnud juttugi enam. Kõige pealt oli tarwis adressid pähe tuupida. Peale selle teadsime meie, et siin passiga kimbatust ei tule — teil on seda kraami ju küllalt. Ja siis ma palusin omale suurema wäärtusega passi (Wõtab rewolwri taskust wälja) — siin mõjuw kaitse tooreste käppade wastu; mis on selle kõrwal kroonu paberilipak. (Paneb rewolwri tagasi, nagu kohkunud) Sinna ma enam ei lähe, mitte kunagi!

(Kõik waatawad ta peale kaastundlikult ja küsiwalt).

Tantal (Nagu ärkades — healt kõwendates): Kas

kujutate ette, mis see tähendab — teada ja tunda, et seina taga, rōskes kasematis istub su seltsimees, tähele panna, kuidas ta mõistus päew-päewalt segasemaks läheb. O, see on hirksam surmast! Ja su enese peaju puurib küsimine: warsti ehk on kord ka sinu käes?

(Kõik piirawad ta ümber ja seisawad ta kõnest tabatud Pause).

Tantal: Ehk jälle — sa oled parajasti suikuma jäänud — aga suikumagi jäeda pole kerge asi — kui järsku shandarmid müra ja sõimuga su juurde sisse tungiwad, et sind läbi pimedate rōskete koridoride ülekuulamisele wiia. Sulle räägitakse: wastupanek on asjata, salapolitseile olla kõik ju teada — sel simēhed olla kõik ülestunnistanud. Sellepääst lastud neid lahti, aga sind — sind määndatawat elawalt ära, kui üles ei tunnista. Nüid olla waikimine asjata — sulle ei jäeda nüid muud üle, kui ainult teiste, uurimise aluste tunnistusi kinnitada (healt kõwendates, äritatult ja ikka rohkem nerwlikumalt) — aga sul ei järe muud üle, kui waikida ja piina tunda oma seltsimeeste pärast, — lõhkegu wõi pealuu (kurwema tooni peale üle minnes) — wiimaks wiiakse sind puuri tagasi — ja ühel ilusal hommikul sa näed läbi trellide, kuidas seltsimees, sõber, su wend, kelle peale shandarmid keelt peksiwad ja keda sa mõttes walmis olid äraneadma, — külmawereeliselt wõllasambale läheb. Süda kippub purunema — nii suur on kahjatus. Ma julgesin kahtleda temas, ma uskusin nende pōrguliste laimujattu! Ah, kuidas teada igatsed, kas ta sulle seda andeks on annud — tahaks läbi trellide ta wiimastgi pilku kinni püida . . . Ta astub kindlal sammul trepi astmeid mööda ülespoole, ta on walmis püha asja eest surma wastu wõtma, ta waatab julgelt tõuswale, kuldsele koidule wastu. — ta laseb wiimaks oma waatel ringi käia, nagu ümbruses midagi otsides, ja järsku —

weri lööb soontes tarretama — meie waated juhtuwad kokku (Liigutatult, silmi kinni pannes), — see waade, see piinatud seltsimehe wiimane waade peaks kogu maailma üles äratama, küsides wihaga: Millal tuleb lõpp? Kas kaua weel kannatada? (Jutu lõng katkeb, — wiimaks murtud healega ja kiiremalt). Näe, timmuk wiskab silmuse kaela, — see on ta elu wiimane pilk — ta hüiab kõigest jõust (waimustatult ja wägewalt): „Elagu sotsialne rewolutsion!”

(Kõik wiskawad kartliku waate akende ja ukse poole).

Sophia: pole wiga, ärge ehmatage, keegi ei kuule meid.

Mascha (liigutatult): Kes see oli?

Tantal (waikselt): Meletski.

(Kõik kordawad kaastundlikult ja austusega seda nime. — Pause. — Kell heliseb eeskojas kolm korda jäsult).

Sophia (tõuseb üles): See on Anjuta. (Läheb eeskotta ja tuleb ühes temaga tagasi).

Anna Rik. (26 a., kuiwetanud; pikad walkjad, keskelt lahku kammitud ja taga sõlme kogutud juuksed, mustas riides, maha käänatud triigi-kraega, õlgadelt ripleb pikk, peenike pealiskuub (talma), eest lahti, alla. Sagedasti kõlab tema hõbekõlaline, lapselik naiw ja hooletu naer. Tõsise jutu juures teeb ta järske, tugewaid ja kõne mõttega kokkukäiwaid käeliigutusi; ta on naislikult ilus. Teretab ja pigistab kõikide käsa. Ta pöörab sügawa austusega Tantal'i poole, kes liikumatalt sohwal istub): O, wiimaks näen ma Dawid Kahan'i, ehk päriselt — Tantal'i, Ma olin eila siin, aga teie magasite (Pigistab ta kätt, ta tõuseb naeratates üles, koledasti wäsinud ja wajub kohe ligema toolile). Kui palju täna teil siin rahwast on. Päris

lõbus on nüüd teie koopas (naerdes).

Mascha (pead raputates): Ja, kül on aga lõbus!

Sophia (Annale): Sa oled nähtawasti wäsinud, wõta ometi pealisriie ära.

Anna: Kuulge, mis minuga juhtus. Tulen uulitsale ja näen: olen sissekukkunud — ingel-hoidja sammub kannul. Ei tea, kuidas lahti saada, mõtlen ja pean plaani: tagasi kodu ei wõi ja teie poole — ammugi. Lendan läbikäidawasse hoowi, olengi weerand tunni pärast läbikäidawa maja nr. 56 juures — astun wälja, waatan ümberringi ja näe: seesama nuuskur just nagu oleks seal olnudgi; mina majasse sisse, sealt jälle hoowi, hoowist teiselt poolt wälja ja nii tegin ma weel mitu peasekäiki enne läbi, kui ma wiimaks kutsumata hingeurija kättesaamise piirkonnast ennast wäljaspool olema tundsin (Naerab).

Sophia: Kas oled päris kindel selles?

Anna: Ja muidugi, wõid julge olla, kuidas ma siis teisiti siia oleksin tulnud.

Sophia (Tantali poole pöörates, talle Annat tutwustates ja pehmelt naeratates): See on meie armas pääsuke. Tema toob meile teateid wäljastpoolt — toob meile paberit, kirjasi, mitmesugusid uudisi ja kõike, mis tarwis tuleb. Sest kroonu post toob meile ainult erakirjasid ja „Moskowskija Wedomosti”.

(Kõik naerawad)

Sophia (tsaari piltide peale näidates): Ka ilma nende ta ei saa meie läbi. (Annale) Kas sa, tuike, täna ka midagi tõi?

Anna (Antonile): Antoschka, tule siia — säh, kaks kirja Pietarist — käsikirjad „Küindlale” — sõnumed ja 2 üleskutset: üks mobiliserimise ja teine streigi üle. Nagu näha, on asi rutulik. Nummer on aga walmis, üks?

Sophia: Muidugi, ju ammu ootab sind — kohe sean korda.

Anna: Siis kohe tööle! Asi on kiire — streik, paluti, et hommikuks walmis oleks.

Sophia (wõtab paunast enne kokku pandud lehed wälja ja pakib nad „Moskowskija Wedomosti” sisse, mida Mascha enne seda laualt ära wiskas. Naljatates): Näete, ka „Moskowskija Wedomosti” on wahel tarwilikud.

Anton: (läheb Annalt saadud paberitega urkasse ja ilmub warsti tagasi).

Mascha (püiab gardinalt kärblase kinni ja mängib temaga): Waadake, esimene kärbes.

Wasili: Mascha, ah, laske lahti, ärge piinake teda.

Mascha (Naerdes): Oi, kui tundelik! (Laseb kärblase lahti) Noh, olgu siis nii . . .

Sophia (pakki seadides ja pilgates Wasili poole); Aga nitroglyzerin — mis tarwis see teile?

Wasili (Karmilt): Kõikide parasitide ärahäwitamiseks.

(Kõik naerawad)

Sophia (Paneb walmis seotud paki lauale): Ulejääk kohaliku tarwitamise jaoks, meil on juba kõik wiimse numbrini otsas.

Anna: Kas maale ära on saadetud?

Sophia: Juba eila, kas sa ei tea seda?

Anna (Tantalile): Mis uudist Pietarist on kuulda?

Tantal (Naljatates): Shandarmisid sigineb rohkem, kui nende järele nõudmist on.

Anna: Mõni kuu tagasi, kui meie teie saatuse teada saime, siis ei wõinud meie arwatagi, et meie Tantali weel näha saame. (Rõemsalt) Aga näe — teie olete siin.

Tantal: Ja, pugessin wälja.

Wasili: Mikspärast, kurat, teie jälle nende sülle ooksete! Teie peaksite enne ennast tuulutama, aga mitte

wangikojast surnukirstu ja kirstuga surnukambrisse. siia, meie pimedasse urkasse tulema. Wäljamaal oleks palju parem ja julgem.

Tantal (Tõuseb püsti, nagu pahandates): Teie olite seal, nagu ma mäletan, aga kauaks meeldis teile sealne parem ja julgem olek. Mis puhkamine see on, kui siin meie wendade weri ojana jookseb! (Tooni muutes) Seal, sees, kinni olles waewled, igatsed töö järele — waat, selle urkakasse wabaduse järele, kuid midagi pole parata, sein on otsaesisest kõwem. Ütelge, kui hea on seal wabaduses hingata, sel ajal, kui siin (kõha matab ta heale ära, ta langeb toolile, siis nagu ärkades) Kuid ütelve te nendele, ütelve timukatele: kui ma nende küintesse sattun, siis elawalt nad mind kätte ei saa! (Uus kõha raputus tuleb talle peale, mille wastu ta wõimetult wõitleb. Jõnetult laseb ta pea lauale käe peale wajuda).

Anna (surutud healega Tantali poole): Weel pole kangelased kadunud.

Wasili (Piinlikult): Ja, tõesti. (Otsustawalt) Kuid uskuge, Anna Andrejewna, on weel suuremaid piinasid olemas.

Tantal (Tõuseb püsti ja tasa, waewalt kuuldawalt): Püha — see on ka ainult inimene ja seda rohkem inimene on rewolutsioner. — Aga ma pean jälle woodisse minema. (Annab Annale käe) M'e näeme weel teine-teist.

Anna (Naeratates): Küsige Maschalt, ta teatas kojamehel, et ma igapäew siia Prantsuskeele tundisid käin andma.

Tantal (Wasilile): Aga teile soowin ma südamest head kordaminekit igal pool, kus teie iial midagi meie püha asja nimel ette wõtate (Kõhides, kaob näitelawa sügawusse — ära).

(Pause)

(Kõik waatawad talle tagast järele)

Wasili (nerwlikult): Waadake, mis meid kõiki ootab! . . .

Anna: Aga meile jääb ometi wiimaks wõit.

Wasili: Kes teab?

Anna (Kergelt etteheites): Ja seda räägite teie, Wasili! . . .

Wasili: Ja, meie peaksime ruttama . . .

Anton: Kuidas, ruttama?

Wasili: Lihtsalt, meid wõidakse sissepiirata, wõi arwate teie, et meile aega antakse nii palju ja nii kaua trükkida, kui palju süda soowib? — ootamata ja etteaimamatalt, nagu wälk selgest taewast, wõiwad meie kaela rewidendid langeda.

Anton (tehtud külmaweresusega): Mis siis sellest?

Wasili: Muidugi, nad ei jäta juba, — kui aga sellest kasu oleks.

Anton: Teised tulewad asemele — ega töö seisma ei jää. Meie küinal ei kustu, kui meie rinnast surmaeelne hüie tõuseb ja wõitluse lipp lehwib, ja kuigi meid wangi-kodades määndatakse, — siis hoiawad teda teised ülewal waenlastele hirmuks ja kohtuseks, — teised, noored, tugewad seltsimehed! . . .

Wasili (kurbtusega): Ka kõik uued, noored ja tugewad seltsimehed kannawad oma risti Kolgatalle — ja meie oleme oma sihist niisama kaugel, kui enne, Antonike.

Anton: Kuid meie kannatajate nimi, Wasjä, süitab südamed põlema, loob wõitlejaid, — kuni meie püidmised täidetud on.

Wasili (Kibedusega): Unistus, kõik tühi-paljas unistus. Me kaome enne, kui koitu näeme.

Anton: Meie järeltulejad tõrmawad wõiduhüüetega üle meie surnukehade — nad ehitawad meie surnukehadest sillad, mis rahwast paremasse tulewikku kannawad.

Wasili (Kannatamatalt): Aga senini täidab meie lambalik kannatus wanglkodasi, sunnitöö kohtasi — meie langeme, aga mis kasuks? Kättemaksmise tund on tulnud, sõbrad, kas teie seda ei tunne? Kõik Wenemaa on alt õõnestatud, — igalpool on püssirohi, — tarwis aga seda süidata — plahwatama.

Anton: O, sõbrake, kuhu sa ruttad! See on wara. Kaua tuleb weel oodata. (Pead wangutades) Läheb aega, enne kui kirjatähtede tolm dinamidiks muutub.

Wasili: Teie olete müüad, — pimedad ja kurdid kuulma ähwardawaid kärgatusi. Teie higistate krossilise töö kallal ja ruttate tigu-sammul.

Sophia: Wasili, pea meeles, meie oleme alles weel koidu eel.

Wasili: Aga mina ütlen teile: pimedus on kadunud, aeg on üles tõusta, ju koidu walgus paistab üle maa!

Anton (endises toonis): Sa oled ikka weel seesama kergeusulik optimist! Palju, palju tööd on meil weel ees — me ümber walitseb uni, sügaw, raske uni.

Wasili: Sa waata aga ümber. Eilast Kündla nummert ei saa kümne päewa pärast enam lugedagi — ta on siis wiimse wõimeluseni kärstatud, määratud ja äraloetud; ta käib käest kätte, kui pühadus.

Anton: See ou ainult mõne üksiku linna seinte taga. Kuid külad maal magawad weel surma und. . . Oh, Wassake, — weel kaua tuleb meil hulkasid äratada.

Wasili: Ja selle juures oma werel lasta jooksta. . . (Kärstitult) Ei, aeg on juba käes kauplust werepiiskadega lõpetada. Hulkasid sa ei ärata üles, — külad surewad enne wälja, kui nad ärkawad ja liikuma hakkawad. Sa seletad nendele, et neid nõõritakse, aga nad teawad seda paremine, kui sina; räägi nendele, et neid aidata tahad — nad aga ei pea su abi krossiwääriliseksgi! — Sina näita nendele werd ja mitte were ojasid, waid were

jõgesid, nagu Wolga, Dõna, Wisla, — siis, jah siis wõtawad nad wikatid ja teibad kätte, siis tulewad nad meie järele; (Tasa — sosistates) siis awab weri oma suu ja nõuab lepituseks werd. Ta heal kostab ikka kõwemalt ja kõwemalt, ta kutsub rahwa kokku werepulma — ja ta ei waiki ja ei anna rahu enne, kui waenlane oma wiimse hingetõmbamise lõpetanud on.

Anna (Istub, kõik aja tähelepanelikult pealt kuulates; wiimaste sõnade juures hüppab ta püsti ja jäeb keset tuba seisatama. Alguses waikselt, pärast waimustatult ja ikka kõwemine kõneledes): Jah, sõbrad, lööge weri sthädakella, kõigest jõust, üle kõige rasutud Wenemaa! Jäta, Antonike, nende äratamist üksikult, igasse majasse käimist — las' kostab wägew hädakella mürin, siis ärkab talupoeg; mis magamine see on, kui elawalt nahka ntüllitakse! Teda on wereimeja ammugi äratanud, teda on sõda äratanud, teda õpetab nälg ja külm, nuut ja kuulipilduja. Nad saawad aru m'e hädakellast, nad mõistawad ta kohutawat healt, nende silmad awanewad. Meie hädakella mürin annab nendele tuhat korda rohkem walgust, kui päikese, kui kõik meie Kündlad ühtekokku. Igaüks meie hädakella löökidest tähendab waenlase langemist ja ta otsa.

(Hämarik tuleb tup a. Kõik istuwad enese ette waa dates ja tähelepanelikult pealt kuulates; üksnes Wasili seisab üksikult, sohwa seljetoe peale najatates ja oma silmi Anna peal hoides).

Anna: Nende silmad selginewad, — nad saawad aru, et hädakella lööja ei ole mitte kuritegija, waid püha inimene, kes kannataja-surma wastu wõtab. Ja meie ei tagane, — ikka kõwemine ja kõwemine mürisegu meie hädakella heal: tulekahju! Las' tuleb kõue, las' jõuab kätte kohtupäew! Mis enne hõõgus, see lööb põlema heledates leekides — ja pika pimedada talwe õõ kõi dikud langewad —

(Waimustatult) ja haljendates õitsele lööb werine põld . . .
Meie kaugele kostew hädakella helin kutsub uuele, tõus-
wale elule kõike, mis elab ja elada tadab. (Peaaegu sö-
sistates) Ta suudleb magajat kuninga tütart — ja kõik,
alamast ülemani, ärkab ta nõiduslikes lossis; ta tungib pi-
medasse, rōskesse keldrisse, — sealt ilmuwad igawesest
unest äratatud kõhnad kujud, — nad kuulatawad ahnelt
head kuulutajat healt,— (Kõwemini) nad ei karda enam
tsaari armuandi — nuuti, suurtükka ja wõllaid — nad ter-
itawad oma wikatisi ja nad sirutawad oma käe läbi halli
hämariku wabaduse teatele wastu . . .

(Läheb pimedaks; aknast paistab laterna walgus. Nä-
ha on ainult Sophia, Mascha ja Antoni siluetid (kujud).
Wasili on pea longu lasknud. Anna on wiimaste sõnade
juures käed üles tõstnud ja hoiab neid ülewal, ennast ära
anustates).

S o p h i a (Waikselt, aga waimustusega): Kas kuulete,
sõbrad, kuulete? Werise hädakella heal kaswab, laieneb,
ta äratab, kui kõue loodust . . .

M a s c h a (Niisama): Miljonid wikatid sätendawad
päikese kiirtel — waadake, kui tugewasti nad neid hoiawad,
— missugune jõud! —

A n n a (suurepäraliselt): Wastu walgusele, wabadu-
sele! —

A n t o n (Lühidalt, rõhutult): Küllalt, jätke oma unis-
tus!

A n n a: Nad pesewad oma wikatid timukate weres ja
wäetawad sellega oma kurnatud põldu. Ja missugune wili
seal siis kaswama lööb, kuld-lainena loogeldes ühest äe-
rest teiste!

M a s c h a (rõemu ja kahtluse tooniga): Ja rüsumisel
ja piinal on — lõpp?!

A n n a (wõidurõemsalt): Ja rüsumisel ja piinal on
— lõpp, — hele päike on pilwed lahutanud. Emake-

Wenemaa on oma ahelad murnud, — ta on waba!

Sophia (Rõemsalt, kuid usuta ja nagu korrates): Ta on — waba?!

(Pause)

Anton (ohkab, kurwalt ja uskmatalt): Eh, unistus kõik! Kuhu teie lendate, asja tõelikku seisukorda äraunustates? (Astub jalapingile ja süitab riplewa lambi põlema).

Sophia ja Mascha (istuwad, nagu halwatud, silmi Anna peale hoides).

Anna (mõne aja pärast, kirguliselt): Ütelge aga mulle, kas see wõit ei maksa were merd, kas ta ei tasu kõiki piinasid! Kes rehkendab siis wõitleja surmaga, kui temaga üksainusgi päew wabadust ostetakse ja kui ta koidu tõusu kiirendab! Siin kustutatakse kõik isiklised arwed, kas pole õige? Mina usun kindlalt lunastuse ohwri sisse — süitalt walatud kõikwõitja were jõu sisse.

Wasili (meeltheites): See tähendab, et teie nõuate —

Anton: Asjale peab ennast täielikult pühendama — wiimse jõu kühmeni. Asja ja isiklise nõrkuse, kurbtuse ja isikliste huwide wahel ei tohi mingisugust kompromissi olla.

Wasili (wiskab nerwlikult Mascha raamatu lauale): Wähem sõnu, aga rohkem tegusid! (Hakkab nerwlikult tuba mööda sammuma; kõik waatawad ta peale imestalt; ta tunneb seda, seisatab, ta näeb Anna näo peal etteheidet; jookseb ta juurde) Andke andeks, Anna Andreewna, wabadage mind — see tuleb mu nerwidest (Wõtab Anna käe ja tõstab ta oma huulte juurde) Teie annate ju andeks? (Suudleb kätt wabandates) Ehk see kül meil wiisiks ei ole —

Anna (Naeratates, kaastundlikult): Muidugi, ma mõistan ja tean wäga hästi, et teie põlete, et teid kirglik

tundmus elawale tööle kutsub; seda parem, tähendaß, et —

Wasili (Nagu ei kuuleks wiimaseid sõnu): Aga ütlege, Anna, kas teate ka, kui walus on meie oma nõrkus? Kui wägew on meites isiklik huwi, kui raske on oma enese kannatamist ära unustada?

Anna: Kes meitest ei ole kannatanud?

Wasili: Aga niisugused kannatused, millede mõjul oma pühaduse wastu külmaks lähed — nii et alati walu hinges mõllab . . . igatsus — wiimse piirini, mispärast walmis oled, kas wõi ilma otsa minema, et seal omaga lõpuarwe ärapidada, kui aga mitte asi ja weel suurem rahwa kannatamine . . .

Anna (Kaastundlikult): Wasili, teie räägite ju siin wõimalusest? (Käe liigutus) Nii on teorias —

Wasili (järeleandes): Ja — muidugi —

Anna: Mina aga juba kartsin, et teie kannatate (ähwardab naljatates) sellepärast et — naisterahwa pärast . . .

Wasili (Punastates, segaselt, ruttu, ilma kindluseta): O ei, ei! Aga siisgi, kui ka —?

Anna (sellessamas toonis): Ma hoiataksin teid siis: naisterahwas teeb meesterahwa nõrgaks, haraks.

Wasili (Käib aeglaselt suurte sammudega; segaselt järsult, waluga): Ja — ja — ja, teil on õigus — tähendab — (wõtab järsult kübara) Head päewa! (Läheb kiirelt, ära).

Anton (Talle tagant järele): Kuhu sa nüid järsku putkad? Pea meeleses, et tähti on täna tarwis! (Jookseb eeskotta, awab ukse) Ju läinudgi! (Paneb ukse kinni).

Anna (Pimlikku waikust lõpetates): Noh, aeg on ka minul minna (Wiskab pealisriide õlgadele) Mis temaga on juhtunud, et ta enam iseeneses ei ole?

Sophia: Seda ei ole raske aimata, Anjuta, — ta on armastama hakkanud (Lisab kiirelt juurde) mulle näitab see nii —

Anna: Waene poisike! (Pigistab kõikide kätt; paneb pealisriide nõõpisid kinni; mõteldes iseenele) Kuidas see wõimalik peaks olema. Terwelt neli kuud istus ta kinni nende nelja seina wahel. (Wiskab salaja pilgu Sophia peale kes paljutähendawalt naeratab; wõtab paki laualt; piinlikult) Nii siis, rutulise jällenagemiseni!

Sophia ja Mascha (istuwad, nagu enne, liigutamata ja waatawad enese ette).

Anton (Waatab nende peale, käänab ennast rahutult; läheb eeskotta, toob sealt petroleumikõõgi (priimuse) ja paneb lauale, süütab põlema ja paneb teewee keema; waatab weel korraks Sophia ja Mascha peale ja hakkab nerwlikult mõõda tuba sammuma). Miks te' nii järsku wait jäite? (Pause) Ma tunnen imelist külmust (Käe liigutus).

Sophia (Waatab priimuse leegi peale ja nagu ieenast unustates): Werine hädakell . . .

Mascha (Sellessamas toonis): Wikatid sätendawad . . .

Anton (Kannatamatalt): Jätke unistus. (Istub laua taha, wõtab poja pildi wälja, waatleb teda armsalt ja annab naise kätte) Säh, waatle parem Sergeikest.

Sophia ja Mascha (waatlewad pilti)

Anton (tõuseb järsku püsti, jookseb akna juurde, litsub gardini kõrwale ja waatab uulitsale, pöörab aga rutu akna juurest jälle ära; tõmbab nerwlikult käega üle pea, raskelt hingates): Waadake, keegi on all . . . (Jookseb abita tuba mõõda).

Mascha (Läheb kiirelt akna juurde, wiskab pilgu uulitsale, etteheitwalt): See on mõõdamineja. Asjata hädaldate! Mikspärast? Kõik on senini läinud, nagu tarwis — Wasili, ka see ei ole ennast äramäärinud.

Sophia: Ja ka Anna mitte.

Mascha: Ja ka Kohani pärast wõib päris rahulik olla. Jaoskonna ülewaataja oli siin ja pass on heaste tehtud.

Anton: Aga kui ei ole, ja järeltehtud tööst aru saadi, mis siis? (Pause) Mascha, teil on weel wähe küpsust. Seda on wähe, kui meie ainult ettewaatlilikud oleme, sest ettewaatus ei kaitse meid weel tuhandate juhtumiste eest: kui, näituseks, keegi, saba taga wedades, meie wärtisise putkab — on läbiotsimine plaksti käes.

Mascha (Paludes): Antonike, halastage ometi meie peale. See pole ju hea, kui teie alati meid hirmutate ja ja heidutate. Jääge rahule — teie olete kole nerwlikuks läinud.

Anton (Wähe rahustatult, istub laua taha): Kui see näru trükkimise wärk ei klopsiks, poleks ehk suurt wigagi, — hea, et juba 26. nummer õnnelikult ilma lendas.

Mascha: Teie peate tingimata ajutiseks kuhugi sõitma, muidu saate päris otsa —

Sophia (Pilti käes hoides): Ma pean Sergeikest nägema; (Paludes) sõidame sinna.

Mascha: Kül näete: ühe kuu pärast saame Tantaliga ilma teie abitagi toime — nii 2 — 3 nädali jooksul. Ise näete, sõitke aga —

Anton (Waatab, nagu ei usuks ta tema sõnu).

(Pause)

(Järsku hüppab üles ja kuulatab).

Sophia ja Mascha (Waatawad hirmuga ta peale)

Anton (Kähisewa healega): Seal ukse taga on — häda!

Sophia ja Mascha (Tõusewad kiirelt püsti).

(Tugew järsk kella helistamine).

Anton (Hüppab, nagu löögist tabatud. Sophia ja

Mascha karjatawad, peast kinni haarates. Kõik kolm seisawad, kui naelutatud, paigal).

Tantal (ilmub tua ukse peale püine sügawuses, aeglaselt sosistates): Shandarmid. (Rewolwrit wäljatõmmates) Esimene kuul on minu enese jaoks, teised — on teie teenistuseks. Head õnne teile, sõbrad! (Läheb magamise tuppa, ust oma taga lahti jättes).

(Tugew kella helistamine ja sisemise ukse peale klopsimine).

Sophia (Antonile): Anna adresside nimekiri siia.

Anton: Pange üks kinni!

(Jookseb urkasse, tuleb sealt kirjade ja paberitega tagasi. Selle wahe sees paneb Mascha wälimise ukse kinni. Ukse sissemurdmise katsed on kuulda. Sophia wõtab teekannu priimusest ära).

(Suure rutuga põletawad nad priimusel paberisi).

(Magamise tuast kuulukse rewolwri pauku ja pärast keha kukkumist. Wälimine üks annab ennast järele; eeskojast kuulukse raskeid sammusid ja mõekade lõginat. Selle wahe sees, kui shandarmid ukse sisse murravad, põletawad seesolejad wiimased paberid ära).

Anton: Mascha, ruttu lillepott aknalt!

(Shandarmid on ukse sisse murdnud ja haarawad Antoni, Sophia ja Mascha kinni, kes enam akna juurde jooksta ei saanud).

Shandarmi ohwit. (Waljult): Kes siin laskis?

(Waikus. Üks shandamidest näeb lahtise ukse wahelt Tantali surnukeha ja näitab ohwitserile ta peale) A, waat, m s! Teil on sõjariistad? (Waikus) Wastake, muidu käsen teid läbi otsida (Waikus.— Shandarmidele) Otsige taskud läbi!

Mascha (Wastu rabeledes): Ma ei lase!

Shand. ohwit.: Hoidke ta käsa, ma ise otsin ta läbi.

Anton: Waene Mascha!

Shand. ohw. (Antonile ja Sophiale): Ei tohi teine teisega rääkida. (Kahele shandarmile) Marsch eeskotta, silmad lahti, kui keegi ilmub, pole tarwis kella helistamist oodata. (Teistele) Kõik korter läbi otsida ja asjad siia anda! (Shandarmid murrawad kõik kapid, sumatanid ja kastid lahti ja laowad raamatud ja trükkimise jaoks määratud paberi sohvale, osa maha pillates ja selle peal jalgadena tallates. Selle wahe sees)

Shand. ohwit. (Antonile) Kuidas teie nimi on?

Anton: Anton Tlatschhof.

Shand. ohw. (Wähe kohmetult): Ah—ja—ja—

Anton: Teie olete wististe eksinud—

Shand. ohw. (Kiirelt): Ei, ei — meie eksitusi ei tee. Asi selgub praegu. (Kihwtiselt naeratates) Mikspärast teie, armulised isandad, meid kõrhe sisse ei lasknud ja ukсед — mõlemad ukсед — lukku panite? (Wähe oodates) Kül me asja selgeks teeme.

Anton (Kes aknale ligemal seisab, lükkab küinarnukaga lillepoti maha; see puruneb pihuks).

Shand. ohw. (Kisendab): Ma käskisin teid ennast paigast mitte liigutada. Teie ju lahti enam ei pease.

Anton: (Ironiliselt): Õhk on tuas lämbunud, tarwis oleks aken lahti teha —

Shand. ohw. (Iseennast täis olles) Aknad jäewad kinni — kül m'e teie konksusid teame — see on ju teie külaliste jaoks. (Hirwitates) Palume teid ennast rahustada — kül m'e neid wäärtust mööda wastu wõtame. (Eeskoja peale näidates) Meie oleme walmis kallid wõeraid ausalt wastu wõtma. (Waatleb põletatud paberi jätiseid) Kõik olete jõudnud tuhaks teha! Tubli! — pole wiga, otsime otsad üles. (Kiirelt haarab laualt lapse pildi ja annab shandarmi kätte) Kõik kinni pitserida, waadake aga järele, et

midagi kaotsi ei jääks.

Sophia: See on minu lapse pilt (Wabastab ennast shandarmi käte wahelt ja ulatab kätt) Andke tagasi!

Shand. ohw.: Pidagi teda kinni! (Sophiale) Tagasi ei saa midagi: kõik läheb ühes meiega. (Peatab oma waadet raamatute wirna peal ja silmab imeks pannes trükkimise päberit) Noh, kas kõik läbi on kolatud? (Shandarmid noogutawad kinnituseks peaga).

(Üks nendest märkab sala ust ja wõtab ta lahti).

Shandarm: Ehe, siin on weel pime tuba — tagawara hoiupaik wististe.

Shand. ohw.: Näete nüid, missugused lambapead olete. Seal see konks pesitabgi. (Enesega rahul olles) Nii siis — asja otsad pihku! (Läheb sala uksest sisse, ta kannul shandarm) Näidake walgust! (Näha on, kuidas lamp seinalt maha wõetakse ja urka sügawusse wiiakse; rõemsalt) So—oh! Trükimasin, see on tore, ja weel walmisladuga. Tuleb tupp tagasi, sammub näerul näoga ja käsa õerudes tuba mööda, jääb Antoni ja Sophia ette seisatama) Seda ma ootasingi! (Kahjurõemsalt) Olge terwitatud — ja just pidite t'e siis ukсед meie ees lukku panema, see oli teist rumalus, päris rumalus. Tunnen teile oma südame põhjast kaasa — otsekohe üteldes, mul on teist kahju. Kui hästi on see sisseseatud, et majal teise korra all weel esimene kord on . . . kas pole õigus? Noh, nüid siis walgustuse tööga peale. (Shandarmile) Paber siia! (Wõtab päberi lehe, läheb urkasse; sealt on kopsimist kuulda.

• Anton (Sophiale kurwalt): Mu waene trükkimise wärk on nüid ta mustade käpade wabel.

Shand. ohw. (Tuleb tagasi, istub toolile ja loeb): Näe ometigi imet: „Küinal“? (Waatab imestatult ümberringi; aupakliku tocniga) So, wõi—teie? (Hüppab toolilt üles

ja hakkab tuba mööda jooksmas) Missugune ootamata õnn — kuidas see ometi võimalik oli — näe, saime ometi kätte. (Istub toolile, võtab lehe kätte, pea tõuseb jälle üles. Kahjurõemsalt). Nüüd on siis asi nii kaugel — teie „Küinal“ on kustunud.

Anton (kindlalt): Ühe kuu pärast saadetakse teile 27. „Küindla“ number koju kätte.

Shand. ohw.: Seda näeme veel (Istub toolile ja loeb).

Anton: Meid ei jõua üksigi jõud takistada.

(Järsult helistatakse kolm korda kella eeskojas).

Shandarm (Eeskotta waadates): Praegu pidi keegi siin kätte kukkuma, kuid sai veel jooksu; meite omad taga.

Shand. ohw.: Ega ta meie käest ei pease. (Waatab lehte) Nagu näha — juhtkiri. (Hüüakse, lugedes; noogtab peaga). Õige, päris õige — (Lugedes) Kõik halbtus maa peal tuleb temast. Päris õigus on Orlowil, ehk kül teie ta üle naerate. Mina oleksin teinud just punkt-punkt sedasama. Mina oleksin sellele trükkimise kunsti ülesleidjale — kuidas ta nimi nüüd oli — (Waatab lehe sisse) Ah ja, Guttenbergile — olla teine ka. naljaks ütelda, ülesleidja — (Shandarmidele). Kui ma üks kord reisil Maintz'i juhtun, siis otsin ma ta ausamba üles ja sülitan talle kohe näo-raami wahele. Temast on kõik halbtus maa peal tulnud, ma olen seda ikka rääkinud.

(Kaks shandarmi tulewad eeskojast, äritatud, raskelt hingates).

Ishand. (Hoiab käes pakikest, mis Wasili toodud paki sarnane on): See, siin, — wiskas meile jalgade ette ja tema — komistas. (Näitab teise shandarmi peale; see hoiab rätikut nina ees ja noogutab peaga).

Shand. ohw. (Wihasel): Aga sina?!

II shand. (Haledalt): Ta kustutas lambi trepil ära ja seni, kui ma wärateni jõudsin . . .

Shand. ohw. (Kisendates): Wasikas! (Waljult Antonile) Kes see oli? (Waikus) Peate teadma; ma küsin weel kord: kes siiatulija oli? (Waikus) Kül m'e juba sunnime teid rääkima. (Iseeneses, kõwaste) Missugune närusus!

(Anton wõitleb shandarmitega, tahab ohwitseri kallale tungida; ta rabeleb pööraselt ohwitseri järgmiste sõnade juures).

Shand. ohw. (Läheb talle lähedale ja pigistab läbi hammaste): Waata, mis sulle weel waja läheb — niisugune ussike! (Sophia hakkab nuuksuma, shand. ohw. talle ähwardates) Wait!

Mascha (Pahandates): Mis, kas siis enam nutta ka ilma ülemuse lubata ei wõi! Aga weel on ülemus, kõrgem teist.

Shand. ohw. (Suure healega naerma pahwatates): Waata, kallike, mida weel sulle tarwis läheb? — Kaebada?! (Naerab) Teiesugustega on asjatalitus — lühike.

Eesriie.

Teine waatus.

Harilik üliõpilase tuba, keskel laud, tema lähedal 2 wana, kulu-
nud leentooli; samasugused toolid seinä äeres; eelpool pahema seinä
äeres wana kirjutamise laud, tagapool kapp; paremas seinas uks, eel-
pool wanaaegne pikutamise sohwa. Paremas nurgas naela otsas paar
püksa; tagumises seinas 2 akent; pahempoolse, walge akna läbi on
plats wäljas näha, parempoolset warjab naabruses olew kirik; aeg pä-
rastlõunane.

B a n k i r (24 a., kõrge kaswuga, walget werd, pika
kiitsa habemega; räägib muljutud healega, meeltheitmise
toonis; riie wana, kantud; särk purjuriidest, püksid walk-
jast riidest; kübar lõssis).

G r e g o r (28 a., endine üliõpilane, wabriku töölise
ülikonnas, kaelas kannab salli; ta nagu tunneks ennast teis-
test üle olema).

P a n g a a m e t n i k (19 — 20 a., üliõpilase tushurka,
wahel wõtab kartusi peast ära, kannab näpitsprillisid, tu-
gewad ja järsud käeliigutused, hoiab omaga jutuajajat
kuue nõõpidest, sagedaste käib suurte sammudega tuba
mööda).

D o k t o r (35 a., Näeb tõsine wälja, pik must hääbe,
aeglased liigutused; kannab prillisid).

(Kõik neli ühes Wasiliga joowad teed; kõik, peale
Gregori, suitsetawad wahetpidamata).

(Jutt läheb ruttu elawamaks, lõpu poole räägiwad tei-
ne-teise wahela, ruttawad, kisendawad ja jooksewad tuba
mööda).

(Just waatuse algusel istuwad, longus peadega, laual, aknalaua, toolide seljatagedel).

P a n g a a m e t. (Wiskab waate üle teiste, pead noogutates): Wenemaa Hamlet'id! Kohe pea longu! Waat, kus mul mehed! Ma tean, igaüks meist on walmis praegusel pilgul ennast maha laskma; kui aga elu teile juba nii läilaks on läinud, siis müüge teda, kõige vähemalt, kallima hinna eest! (Wähe oodates). Jätke norutamine järele! Kas siis tõesti mul tuleb teid õpetada? Korrata kõike seda, mis ma teie eneste juures olen õppinud? Ärkage ometi üles! Kas siis teie tõesti ei tea, ega näe, mis tarwis teha on? Ehk on teil kõikidel hing juba saapasse wajunud? Meid niidetakse maha armuandmatalt, ilma wäljawalikuta: trükikoda on juba nende käes, arresteritakse hulga kaup, läbiotsimised kestawad järelejätmata edasi, iga pisukese asja pärast—sõjakohus teatawa otsusega! Mis weel oodata?! Näitab, et elektri laeng on ju küllalt tugew. — aeg oleks juba sädemel wilksata, wälgul wisata. Peawangihooones on meie rahwas juba nälgimiseprotestini pigistatud, — aga teie näikse ikka weel nagu midagi ootama?! —

Doktor (Wahele rääkides): Oota, lase lõpetada. See tähendab, et nälgimiseprotestiks on wiimane põhjus järgmine: seltsimees Mascha, noor —

W a s i l i (äritatult, kiirelt): Ta on Tlatschowidega, mis on t'aga juhtunud?

Doktor: Selle ettekäände all, et wangimaja seadused käsewad wangi täielikult ärakirjeldada, on teda shandarmide ja wahtide juuresolekul ihuhalasti wõetud —

P a n g a a m. (kirguliselt, Doktorile wahele rääkides; teda aga ei pane teised tähele): Mis, kas teile seda ka weel wähe on?

Doktor: Wangid andsiwad sellest teine-teisele koputamise läbi teada. Anton nõudis kohe wangimaja kom-

mendantiga kokku saamist. Seal juhtus sel ajal ka kuberneri olema. Ka temale teatas Anton asjast. Exelentsi wastus oli aga: Kui seal midagi „seaduse wastalist” oleks juhtunud, siis oleks muidugi see teine asi; aga (ironiliselt) shandarmid pidasiwad ennast seal juures wiisakalt, „isege ülearu wiisakalt ennast ülewal”. — sõnanud kindral-kuberner.

P a n g a a m e t. (Wihaga): Missugune nurjatus!

W a s i l i: Kas Sophiast midagi kuulda ei ole? Tema on ka trükikojast —

D o k t o r: Tema on wist see, kes praegu wangikojas haigemajas lamab?

W a s i l i (Osawõtlikult): Kuidas, ta on siis haige?

D o k t o r: Ta oli juhtumisi kuskilt klaasitüki leidnud ja sellega omale kaela sisse lõiganud. Waht juhtunud aga just selsamal pilgul ta kambrisse waatama ja — nüüd sunnitakse teda omal elu ikka sees hoidma.

P a n g a a m. (Nerwlikult jookseb tuba mööda; teised aga jätkawad oma juttu edasi): Ah, kui alandaw on niisugune abitaolek! Käte maksta, — pärast aetagu wõi teiwas peast läbi.

W a s i l i: Mis sa, Doktor, oma wahi käest weel teada said? Kas midagi Antonist kuulsid?

D o k t o r: Enam midagi. Wahi lapsed saiwad terweks. Kuid — nad on sagedasti haiged; wäga wõimalik, et ma jälle iga päew nende juurde pean käima, — siis pärin jälle.

W a s i l i: Katsu, kas sa ei saaks Antonile kirja edasi anda.

D o k t o r: Tõepoolest, ma ei tea, millal ma jälle sinna saan.

G r e g o r (Nagu oleks eesistujaks): Bankir, anna aru, missuguses seisukorras on meie kassa?

B a n k i r: Sisse tuli 3400 rbl., selle hulgas 200 rbl.

päranduse teel Gawrili läbi kellegi nimeta semstwo ülema küest.

Panga am: Näete, kus tõendus, kui laialiseks on politiklik liikumine kaswanud! Jätke ju kord see hädaohlik haudumine järele!

Bankir (edasi): Wäljaminekud on praegu kole suured. Minu walitseja pole weel raha saatnud, kuid nende päewade sees saadab ta tingimata, kui mitte rohkem, siis 500 rubla. Trükimasina eest on makstud 600 rubla weeraha —

Gregor: Ah, ja, trükimasin — ta on juba kontrabandina üle piiri tulnud. Siin on telegramm (Annab selle edasi).

Bankir (Loeb): „Mariaga on asi hästi”. (Annab telegrammi tagasi) Kas korter Maria jaoks walmis on kuulatud?

Gregor: Kaks teatete kuulamise komitee liiget on praegu otsimas; raske on midagi sündsat leida.

Panga am.: Kurat wõtku teie trükikoda! Meil on keemika laboratoriumi tarwis.

Bankir: Peame ruttama. Pealinna mehed ei näigi meie jaoks nii heameelega töötama. Ja ka raske on kirjanduse wakkisi siia saata.

Doktor: Juba ammugi oleks aeg järgmist nummert trükida — meie „Küinalt” jälle põlema panna.

Bankir: See seisma jäemine on halb — just streigi ajal.

Panga am.: Aga mina ütlen teile: meile on keemiat waja! Mitte trükimust ei häwitanud keskajal suurtsugu söödikuid, waid püssirohi — see on rahwalik sõjariist. Meie käes on aga weel rahwalikum sõjariist, — see on truu ja kindel abinõu wõitluses wägiwalla wastu! Ju ammugi on aeg käes meie rewolutsioni Saksa hilpudest wa-

bastada. Mis Lääne-Europale, wõib olla, ehk häwitaw on, see on Wenemaale — peastjaks.

Doktor (Teda waigistates): Noormees, pead rohkem ennat walitsema. Sinu nooruse püha wiha tuld tuleb ehk tulewikus tarwis. (Tähtsalt) Meil on katseid juba küllalt olnud. Meie oleme oma eelkäijate wigasid tundma õppinud.

Panga a m. (Kibedalt pilgates): Teie katsed on mulle, kui mullune lumi. Mis kasu on katsest, kui juba sügeleb. Siin on tarwis lihtsalt sügada, sest et seda hing nõuab. Kui keegi hullukoeralise wihaga hammustab, lõhub ja tuhandaid õnnetuid ohwrisi piinab, mis õpetab siis katse: ära koristada, wõi weel oodata?

Doktor: Tööka ja tubli seltsimehe elu on meile kallim, kui nurjatu wereimeja surm..

Panga a m.: Pea seda meeles, kui otsata palju kuritöösid see ime-elukas korda saadab.

Doktor: Terwe mõistus ei luba kätt ialgi teise elu järele wälja sirutada.

Panga a m.: Keegi prantslane õpetas juba ammu: terwe mõistus wastab loogikaliste järelduste peale; kui mõtet kül püssitiku otsa ei saa ajada, siis ei saa ka mõttega püssitikku murda; timuka nõõri peale wastame dinamiidiga. (Kahjurõemsalt) Ka jesuidid on meiega: ka nende järele — pühendab siht abinõu. (Kõik naerawad waikselt) Muidugi, kui meie oma nooresoo õilmetest ei hooli, siis ei rehkenda meie ka ühegi ülearu wägiwaldlasega; kuid — see on wäga tähtis — meie peame püdma, et mõnigi wägiwaldlane kaoks —

Doktor: Ühe koristate ära, teine tuleb asemele. (Käeliigutus). Tagajärjeta töö!

Panga a m. Neid peab igawese hirmu all hoidma; surma hirm—see on kõik nende õigus ja moral.

Bankir: Igawene hirm oma haleda olemise eest, —

surma etteaimamine — selles seisab nende nõrk külg.

P a n g a a m.: Igas kubermangus istub nüüd niisugune ime-elukas; tema ihasid ja käkusiid täidab sõnakuulelik, wäljadresseritud ja pimedalt truu kari shandarmisi, kui haigijakoeri, kes jahti pidama on harjunud.

W a s i l i (Tõuseb üles): Aeg, — ju ammugi on aeg werist hädakella lüüa.

P a n g a a m.: Just nii, Wasili—werist hädakella! Las' kostab ta üleshüüja heal üle laia Wenemaa. Ta äratab tungi elawale tegewusele. Ta näitab teed ka nendele, kes weel pimedast peast haigutates ümber kobawad.

D o k t o r: Kõik oleks hea, noormees, — tarwis aga külmawerelik olla. Wõitluses tugewa waenlasega peame meie kõik abinõud äraproowima, meie peame wõitlejaid kuni wiimse meheni kokku koguma, — aga ma kardan, meist lõowad paljud lahku, wäga paljud.

P a n g a a m.: Las' lõowad, selleks on nad ka wabameelsed. Nende hingamisest kärwawad kirbudgi nende peal ära.

B a n k i r (Põlgtusega) Kodanlane jäeb sellekssamaks, mis ta on!

P a n g a a m.: Need on — wiletsad orjad, kes alati walmis on seda keppi suudlema, millega nende selg on siniseks peksetud.

B a n k i r: Nemad protesteriwad isewalitsuse wastu ja selsamal ajal paluwad nad ta käest omale kõlbluse tunnistust—tasuks oma korraliku ülespidamise eest.

P a n g a a m.: See on wäljakannatamata. Põlgtuse ja wiha pärast läheb käsi rusikasse. Nende troost ja lootus reformide peale ülewalt poolt on lapselik naiwsus. Nende mõttekäik tuletab papi targutust tolle ilma õndsusest meelde. Märgu- ja palwekirjade jõega nuruwad nad headust ülewalt, (ironiliselt) lootes, et wahest ehk heidetakse armu. Ja sealt juba lubatakse (pikkamisi) manifestisi,

konstitutsiooni projektisi, ministrite nõukogu.— Eh, las' ootawad,— aga mina ütlen teile, mitte midagi ei saa asjata. Mida ise wõtame, seda ka pärimine. Ka kõige pisem järelnandmine ja ka kõige vähem wägiwalla kitsendus nõuab meilt were-ohwrit. Seni, kui nad paluwad, lubatakse nendele kõiksugu head; aga meie selle aja sees tormame kallale ja wõtame ise.

Doktor (Ironiliselt): Näe, kus unistaja!

Panga a m.: Aga kas kõik teie sõbrad seda teewad ka, mis nad mõtlewad? Nad magawad paraja aja läbi, kui siis ärkawad, asjast aru saawad — on juba hilja. (Kannatamatalt) Teie kõik magate! Teie olete aeglased, raskest liikuma. Teie siplete oma wäiklase rehnungi pidamise wõrgus. Kas kindral-kuberneri wiimased weretööd pole teile weel mingisugust õpetust annud? O, ta on oma töömeister! Teile näikse terve okean werd enne waja minewat, kui õpetust wõtate!—

Gregor (Wahele rääkides): Rahusta ennast, kallissõber!

Panga a m. (Äritatult, peaaegu kisendates): Igaühel meist on tuline õigus niisugust werekoera äratappa ja mitte keegi— mitte ükski rahwas — ei wõi meilt ja oma kaaselanikult seda õigust ära wõtta. (Ta wajub wäsinult leentoolile).

Gregor (Kõrgelt): Noormees, asjata oled rahu'u. Asi pole kaugeltgi weel nii halb. Meie ei wõitle mitte ükski, meie ümber on ärkamine peale alanud. Kõik meie sidemed kōwenewad. See aeg on mööda, kus meie sõnadega ennast rahustasime,— meie oleme sihile ligi jõudnud, plaaniliku tegewuse aeg on alanud. (Teiste poole) Keew weri! Las' jahtub, tast kujuneb weel töötaja. (Näeratates) Pole wiga, las' keeb. Meie kuulasime teda ära, ilma et meie talle sõnagi wastuseks oleksime öelnud, — ka

asjata oleks siin tõendama hakata. (Doktorile, iga sõna peale rõhku pannes) Meie kõik wõitleme üleüldise asja eest, iga üks oma wiisil,—ja ka mitte eilasest päewast, kas pole õigus, Doktor?

Doktor: Kardan, salata ei wõi, kas meie ei jõe mitte üksi wõitluse wäljale. Meie ei pea mitte wabameelseid enesest ära lükkama!

Gregor: Ärge kartke, wiimaks lähewad ka nemad sinna, kuhu meie läheme: nad tüdinewad ilmotsata palumisest ja nurumisest ära!

Pangaam. (Põlgtusega): On siis neid meile tarwis! Nad on wahwad ainult pidusõokide peal, kus nad siiski suure ette- ja tahawaatusega seda kohutawat sõna „wabadus“ nimetawad.

Bankir: Nad kardawad punast wiirastust, kui surma.

Pangaam.: Paberi konstitutsion ja seegi isewalitsetjaga eesotsas — seal on nende wabaduse tungi piir.

Bankir: Ja, siin riigis — wabadus nuiale ja püssitukule.

Doktor: Wara on weel nendega tšilitseda; oota weel, kuni meie ühendatud jõul troonini tungime!

Gregor: Küllalt. Kuulake. Teie teate, et ma pealinna kirjutasin ja sealt jõudusid palusin saata; ehk kül meie read ennast korraldawad ja kaswawad, siiski oliwad meil wiimase ajal suured kaotused. Pietarist wastati, et seal seesama lugu on: töötajaid on kole wähe, kuna tööd päewpäewalt juurde tuleb. Praegu õnnistada nad „wanu kaloschisi“ Kauge-Ida poole teele.

Pangaam.: Tublid poisid!

Doktor: Nendel on õigus: see weri on selleks liigkallis, et teda tsaari eest walada.

Gregor: Edasi kirjutawad nad: meil pole enam wa-

basid käsa. — sinna saata pole kedagi; kui aga pommisid tarwitate, siis — nii palju, kui tahate.

P a n g a a m. (Rõemsalt hiilgades): Waat, kus tublid mehed, kuulete, missugused!

G r e g o r: Igapoole nõutakse nendelt jõudu — igasse kubermangu, kuid wastus on ikka üks ja seesama; näha on, et igal pool tarwitatakse töotajaid, see aga tähendab, et — wana kord on pudenemas.

P a n g a a m.: Pudenas. Wasili! Ja pea, pea kostab werine hädakell.

G r e g o r: Oota weel.

P a n g a a m.: Mis weel oodata? Ümberringi keeb wõitlus. — aeg on käes —

G r e g o r (Õpetates): Sina, wennas, oled streigi ära unustanud. (Kõwaste käega wastu lauda lüies) Enne peame streigi läbiwiima. Näitab, et meeololu on langemas. Sellepärast otsustas komite meeoleawalduse rongikäigi toime panna. Wiies kirikus on pealelõunane teenistus — wiies on Püha Anna kirik (Akna peale näidates) Kõik wiis gruppel lähewad pärast kokku, — kõik kogu liigub rahulikult, waikse lauluga. See tõstab tugewasti ühistunnet; see on tingimata tarwilik, — muidu langewad meie käed longu . . . Meie loodame kindlaste rongikäigi peale. Mina jooksin artellid läbi — igal pool tuntakse põlewalt asjale kaasa — rongikäik saab mõjuw olema, — ta äratab hulkasid. See oleks wäga halb, kui mõni takistus ette peaks tulema; rahwas hakkab siis usku oma asja sisse kaotama, — see on aga juba elu ja surma küsimus. Nii kirjutasin ma kindral-kubernerile, et nende päewade sees, just nii: „nende päewade sees”, et ta seda juba mitte täna ei ootaks, — et streikijad töölised panewad rongikäigi toime, mille sisse ta ennast milgi tingimisel ei segaks; nad lähewad waikselt igaüks oma kodu. Wastasel korral on ta

elupäewad paari nädali jooksul loetud, sest et ta juba ammugi surmanuhtluse ära teeninud on. Loodan, et ta seekord asjast aru saab ja meid kuulab; kui ta ennast peaks liigutama, siis on ülehomme teatris wiimane benefis — ärge aga naerge — just tantsijanna wiimane ülesaste —

Doktor: Exelentsi taimelawast!

Gregor: Nagu meie teada saime, on ta operisse ilmuda lubanud; pärast baleti läheb ta ära — wäljatulekul on publikumi murre sees rõhumine — ta sõidab, kas Aia, wõi Lossi uulitsat mööda — (Kindlalt) See on siis minu benefis.

Panga a. m.: Siin on kahte tarwis — üks kummagile uulitsale — (Rõemsalt) Mina olen teine.

Gregor (Tõsiselt): Sina, wennas, oled meile veel teiste asjade jaoks tarwilik.

Wasili (Tahtis juba waremalt rääkima hakata, kuid panga ametnik segas wahele; rahulikult, ilma iluta, lihtsalt, murtud healega): Sõbrad, mul on ju ammugi aeg ennast lahutada. Sest mu sunnitud wangistus wõib veel kaua edasi kesta. Linnast ära sõita — ma ei taha. Ma olen ennast täielikult — ilma ülejägita — asjale annud, seda teate ju isegi; ja, nagu näete, muu asja jaoks ma enam ei kõlba. (Jutt katkeneb, wiimaks paludes) Wennad, — ärge keelake mulle — minu enese pärast, mu käsi on kõwa, läbiproowitud, mu teod on selle tunnistuseks; andke see ülesanne minu rääta. (Gregor pigistab waikides ta kätt).

Bankir (Tõuseb püsti, jookseb tuba mööda, iseene-sele) Eh, neetud raha!

Gregor: Ära kahjatse, Bankir! Kui mitte sinu raha. . . sina oled meie tugi!

Bankir Wõi nii! Kas arwate, et mul hea on pealt waadata, kui teie oma elu annate . . .

Gregor: Kas tahad siis, et su mõisad ära konfiskeeritaks? See oleks üheks suuremaks löögiks meile! Muidugi oleks ju hea, kui kõik pärandus ilma neetud kitsendusteta kätte saaks. Sa müüksid kõik kohe ära ja raha läheks meie asja peale, kuna sa ise siis kas wõi wõllasse wõiksid minna, kui sa muidu enam läbi ei saa. Kuid praeguste tingimiste juures ei tohi sa sellest unistadagi!

Bankir (Meeltheitmise toonis): Asjata elada, Waadata, kui teie oma elu annate (Kibedalt naeratates) ja ise ohwerdada — raha.

Gregor: Sa oled päris segaseks läinud! (Panga ametnikule) Lähme, pois. Pärast tule veel minu juurde korterisse: tarwis veel ülejäänud proklamatsioonid laiale pilduda — sina tee seda siin, kiriku lähedal. Siit kapist leiad särgi ja säertega saapad. Pane ruttu riidesse, muidu kaotame asjata aega.

Panga a. m.: Gregor, lehekeste asemel walmistame parem pommisid, et neid kõikidele jatkuks; siis ei ole tarwis tema kõrgust, ei paluda, ega ähwardada! Praegu, wõib olla, mängib ta kül tallekest — nii oleks just paras aeg — (Järsult) Veel täna, usu mind, saad sa teda tundma.

Gregor (Äraminnes, täis lootust): Kül näete, rongikäik tuleb mõjuw, niisugune, mida enne veel siin olnud ei ole. — Kuni nägemiseni, Wasili! Doktor, sina mine teisest wärawast. (Läheb ühes Doktoriga ära)

Panga a. m. (Paneb selle wahe sees töösärgi selga ja saapad jalga; riputab tushurka kappi).

Bankir (Nerwlikult jookseb tuba mööda, nagu iseneses rehkendates; wõtab kübara ja õlarätiku; waikides pigistab Wasili ja panga ametniku kätt; läheb kiirelt minema).

Panga a. m. (Tagant järele): Ära sa, Bankir, pead longu lase!

Wasili: Anna midagi luge da.

Pangaam. (Wõtab taskust kuukirja välja): Wärske nr. Ja siis — nägemiseni! Ah ja — ma pidin eila sinu adressi teada andma.

Wasili: Kellele?

Pangaam.: Anna Rikanskajale.

Wasili (Elawalt): Sa said eila temaga kokku? Mis temaga on?

Pangaam.: Ta tuli eila meie korterisse; ta pidi enast trükikoja pärast ära peitma. Ta asus ühe siin olewa tädi juurde. Seal on ta kindlas paigas, nii et ta isegi meie juurde wõib tulla. Andsin talle su adressi.

Wasili (Etteheitwalt): Mis jaoks siis seda tarwis oli?

Pangaam.: Ta nõudis wäga tungiwalt.

Wasili (Rõemsa imestusega): Nõudis tungiwalt? (Kaua waatab ühe koha peale, nagu midagi arutates).

Pangaam. (Läheb ukse juurde; selsamal ajal tuleb sisse Arina): Head päewa, eideke, hoia meie sõpra ja kaitse teda, kui oma silmatera.

Arina (Üle 60 a. wana, üleni hallipeaga, elaw, natuke küirus): Weel tähtsamad herrad on minu juures elanud ja kõik jäiwad terweks.

Pangaam.: Ja, weel tähtsamad, sul, eideke, on õigus. (Wasilile, kes ikka weel millegi üle uuriwalt mõtleb). Ta teenib meid juba kaua, — ta imetas Ratlowi, keda 85. a. üles poodi — ja sellest ajast saadik. . . (Arinale naljatates) Kui meie wõiksime ordenisi wäljajagada, siis tuleks sulle kõige wähemalt Aleksandri Newski orden anda! Kuid senini jagab neid Keiserlik Kõrgus (Läheb naerata des ära) Head päewa!

Arina (Läheb lauda koristama; iseeneses, wihaselt): Keiserlik Kõrgus — Isake-tsaar! — (Läheb Wasili juurde, kes ikka weel mõtetes istub) Ütelge, Wasili, kas see ikka

nii kaua edasi kestab? Juba kümned aastad ootame — (Wasili ei pane teda tähele; käeliigutus, poolpahaselt) Eh! (Jätkab laua koristamist edasi).

Wasili (Laseb ennast pikuli ja hakkab kurba wiisi wilistama).

Arina (Waatab terawalt ta peale, läheb ta juurde ja titleb, pead raputates, õrnalt): Wasili igatseb millegi järele, — eks?

Wasili (Jätab wilistamise järele ja waatab imestatult ta peale).

Arina: Ma tean — igatsus kuu järele, sest keegi istub kuu peal (Wasili naeratab, Arina enesega rahuloldawas toonis) Ah-ha, mind petta ei saa (koristab tuba edasi). Teie kõik olete niisugused — küll meie teid teame. Tublid poisid, (Seinal riplewaid püksa nähes ja neid ära wõttes) kuid (Pahaselt) mikspärast Teie püksid just seinale peale riputate?

Wasili: Mitte kõik, eideke; paljudel on nad — ainukesed . . .

Arina (Tähelepanemata) Ja just tingimata seinale peale—

Wasili (Lēplikult): Ära urise, eideke, niisugused meie olemegi.

Arina: Teame, teame juba teid (Paneb püksid kappi ja läheb Wasili juurde) Kas minu Aleschkast — Ratlowist — midagi ka kuulnud olete?

Wasili: Ja, muidugi.

Arina (Uhkelt): Mina toitsin teda oma rinnaga (Istub Wasili kõrwale) Ema suri lapsewoodis. Mina olin talle hoidjaks. Missugune ausa- ja suuremeelelik ta oli — kuid weri oli tal tuline! Kord, õösel, tormasiwad shandarmid — niisugused äraneetud koerad — korterisse ja wiisiwad ta ära. Pärast ei saanud ma teda enam näha! Isagi ei lastud enam ta juurde — see, kallike, läks ühe õöga

halliks. Ka mindgi ei lastud ta juurde. Ähwardati, et kui ma weel kord ilmun. et siis mind ära Siberisse saadetakse (Jutt katkeb). . . Ja nii meie ei saanudgi teada, millal ta üle kohut mõisteti ja otsus täide saadeti. (Nuuksub) Ta poodi üles. Ta ei olnud weel 20 aastatgi wana. Seda ma teile, werejänulised timukad, oma surma tunnini ei unusta! (Jäeb waiksemaks, pühib pisaraid). Aga, kuidas teie päris nimi on?

Wasili: Kas see, eideke, ükskõik ei ole. Siin olen ma — Wasili; kui ära suren, siis tuletatakse Wasilit meelde — ja see on kõik. Teistel pole äga minuga asja.

Arina (Waikselt noogutab peaga, jäeb mõttesse, hakkab äraminema ja siis järsku meelde tuletates): Ah ja, peaaegu oleksin ära unustanud. Saschka, naabri poeg — tore poisike — palus teie juurde; ma aga ei lasknud teda weel. Ta palub luba Teie juurde tulla. Teda armastasiwad kõik, kes meie juures oliwad.

Wasili: Hea kül, lase teda tulla—

(Kolmekordne kella helistamine)

Arina: O, juba jälle teie juurde. Jumal teab, kui palju teile wõeraid käib. Kellegi juurde ei käinud neid niipalju — wist ei tähenda see head —

Wasili: Kui preili tuleb, lase sisse, ilma küsimata. (Arina jookseb eeskotta ja ilmub warsti tagasi) Kes tuli?

Arina: Keegi herra.

Wasili (Külmalt); Kuidas ta nimi on?

Arina (Püiab wäljaütelda): Eri — Kun—

Wasili: Kas mitte Erich Kunze?

Arina: Jah, wist niisugune.

Kunze (Astub kiirelt tuppa; 24 a. wana toredalt riides, smokingis ja laknahast tuhwlid jalas; hoolega kammitud pea. Teraw wastand Wasilile. Räägib kiirelt ja katkestatult): Tere, Wasili, mis teed? (Kaelustawad. Arina läheb ära).

W a s i l i (Imestatult): Kuidas sa minu juurde said?

K n n z e (Wõtab palitu seljast ära) Ah, parem ära küsi seda. Gregor ei tahtnud kuidagi mind ära tunda. Ma jooksin ta järele, hüidsin teda — wiimaks jäi ta õmeti seistama.

W a s i l i (Endises toonis): See tähendab, et Gregor andis sulle mu adressi!

K u n z e: Seda polnud aga kerge saada! Kõik aja wahtis ta ümberringi, kartes, et keegi ehk kuidagi kuuleb wõi näeb. Mina lubasin temale kõik, mis ta minult nõudis, ja ka tema — Ah ja, miks sa oma nime oled muutnud? Ta rääkis midagi karantinist.

W a s i l i: Ja, nagu näed, — ma pean ennast hoidma, — ehk tuleb mind veel tarwis —

K u n z e (Etteheites): Ja järsku, asja ees, teist taga, tegid Parisist putket. — Kellegile sellest mitte sõnagi! Perenaine teadis, et sa ainult teiste korterisse olla kolinud. Semestri lõpuni jäi veel ainult kuu aega. Kümne päewa pärast sain ma teada, et sa kodumaale olid sõitnud.

W a s i l i (Kihwtiselt): Nagu tead, muretseb meie tsaar kõige suurema hoolega meie hea käekäigi eest — ta saadab hoidjaid-inglikesi meie järele igale poole. Ja kui keegi meie inimestest kodumaale sõidab, siis wõetakse teda auga juba piiri peal vastu. Aga mina, nagu tead, (naljatates) mina ei armasta awalikku wastuwõtmist ja ületuldse mingisugust toredust, — mina sõitsin salaja; sellepärast olen ma ikka veel alles ja — töotan —

K u n z e: See on hirmus — hirmus —

W a s i l i: Ja, kallis sõber, teil on hea, teie olete seda, mis waja, ammu kätte saanud; aga meie walame siin werd iga waba sõna eest. Kristus kandis okaspärga — (Uhkusega) igaüks meie wõitlejatest on Kristuse sarnane. (Pause). Igal ühel meist on ainult üks elu; kuid meie anna-

me teda kalli hinna eest — kõikide kannatajate hea käekäigiks!

Kunze: Ma hakkasin kohe sind, Gregori ja teisi kõigest oma hingest armastama. Teie olete nii imelikud, iseralised ja mitte teiste sarna—

Wasili: Meie noorust kihwtitatakse, meie wananemine noorelt — enne 20 a.; meie noorsugu on teine, kui teie oma seal Öhtu-Europas --

Kunze (Kaastundlikult): Waesekesed!

Wasili (Kurbtusega): Jah! Kogu Europa kaastundmus on meie pool, kas pole tõsi? Warsti hakatakse seal santinisi Wenemaa waese nooresoo toetuseks korjama . . . Oh kui külmad ja kurjad teie olete! Teie ostsite wabaduse toobi were eest — meie aga walame teda ojadena; — meie meeltheitew wõitlus wältab juba palju aastaid — teie waatate teda rahulikult pealt, peaegu hirwitates ja — puhkate oma loorberite peal —

Kunze: Asi, nagu näha, on Teie juures wäga halb, kui teie Europa wabaduste üle kadedad olete.

Wasili: Töötage ka teie meie juures, siis näete, kui kaugele jõuate.

Kunze (Kergemeelselt): Ootame — ajaga kõik asi paraneb — iseenesestgi —

Wasili: (Põlgtuse awaldust tagasi hoides; raputab peaga): Ja teid kannab waikse edenemise soe wool. Teie kardate werd, hoiatate otsustawa ja julge sammu eest ennast eemale — (Järsku) teie waatlete meie hägedaid lahinguid, just kui hobuste wõidujooksu auhindade peale: kes wõidab? Ja mina ei tea weel mitte, kes wäljamaa pailaps on, kas Wene rahwas, wõi Romanowide suguwõsa. See on Europale häbiplekiks, millest ta ennast kunagi puhtaks peseda ei jaksa —

Kunze (Kergemalt) Ja mis ta siis õieti teha wõib?

Wasili (Põlgtusega): Kui teie ise omale mädapai-

set külge ei taha lasta tulla, ja kui teie mitte ainult oma rahakotiga kaasa ei tunne, siis tuleb see mädapaise Wene-maa küllest ära häwitada! Lahti lõigata ja puhtaks teha, muidu läheb mäda ka teie külge. Praegune Wenemaa on kui hirwitus Europa jõuetuse üle —

Kunze (Kannamatalt): Meil on enestelgi musta pesu küllalt.

Wasili: Mikspärast teie kül aru ei saa, et waenlane on meil ühine; et mängu peal on aastasadade wõitlemise wili — kogu kultura? (Kurwalt) Meie wõitluses otsite teie ainult terawaid tundmisi ja kōdistamist — see on teile lõbuks, just nagu kord roomlastele esimeste ristiinimeste surm kiskjate küntes.

Kunze (Waatab kella, naljatates): Tead, jätame niisugune jutt järgmiseks korraks, sina oled täna halwas tujus. Ka aega ei ole praegu, — ma olen kella $\frac{1}{2}5$ baron Korsowi juurde kutsutud.

Wasili (Elawalt, huwitusega): Sa oled temaga tut-taw?

Kunze: Mõõda läinud aastal sain ma Ostendis tema-ga tuttawaks ja praegu oleme temaga (Naeratates) südam-likud sõbrad.

Wasili: See on tore. Tema on kindluse kommandan-tiga heal jalal ja — (Otsustawalt) sina pead meid aitama!

Kunze: Ma ei wõi teile millesgi wastutulemata olla. Kuid, wõid arwata (Naeratates), et ma just heameelega teie wangikodadega tutvust teha ei taha. (Paneb palitut selga).

Wasili: Wõid rahulik olla — meie omad kannawad kõige eest hoolt. See pole esimene juhtumine (Pigistab tugewalt ta kätt). Ootan sind homme, kell 11, aga — ole ettewaatlikum. Oma baroni juures näita ennast sagedami-ni, siis wõid sa ka meie juurde käia, nagu soowid. — Aga mis tuul teid meie kanti ajas?

Kunze (Ajab kindaid kätte): Läbisõites Bakusse (Ironiliselt) ühe Brüsseli wabriku asemikuna. (Tooni muutes) Oh kui rõemus ma olin, kui Gregoriga kokku juhtusin ja temalt teada sain, et sina siin oled! — Wahest paari kuu pärast olen jälle Brüsselis.

Wasili (Pead noogutates) Europas! Sa wõiksid selle daamele nõu anda, et ta wanamoelised Wene firmad sinna kus tont jätaks. Muidu wõib ta weel ehk komistada ja kukkuda —

Kunze (Naerab): Kuulen su sõna ja ütlen talle seda. Nii's, head päewa! (Läheb ära).

Wasili (Tagant järele): Aga homme tule tingimata! (Sebitset panga ametniku poolt jäetud kuukirja lehtesid. Ukse peale koputatakse) Astuge sisse! (Sisse tuleb Sascha) A, Sascha! (Ulatab kätt).

Sascha (16 a. wana, gümnasiumi uniwormis; wõtab häbelikult käe wastu): Wabandage mind! (Wõtab taskust raamatukese wälja ja annab selle Wasili kätte). Tänan teid!

Wasili: Kas juba läbi lugesid!

Sascha: Kaks korda.

Wasili: Kas tõesti?

Sascha: Just nagu neelasin leheküljed ära! (Häbelikult). Lubage, Wasili Iwanowitsch, küsida, kas teie juurde seal — kõiki wastu wõetakse? Näituseks, kas mind wõetakse wastu?

Wasili: (Kaastundlikult): Mis sulle nüüd pähe on tikkunud?

Sascha: Ah, tahaksin rutemalt uniwormi ära wisata ja nende juurde tormata, nendega ühes töötada ja kannatada — o, kui leegitsewalt ma sinna — nende juurde ihaldan (Meeltheitlikult). Weel on kursuse lõpetuseni 2 aastat — 2 pikka aastat — kuidas ma kül selle läbi kannatama pean!

Wasili: Wara on weel, Sascha; weel palju aega on ees. Ära räägi lollust!

Sascha (Nutuse healega): Mu waene ema, kuidas ta minu pärast kardab — aga ma ei wõi teisiti —

Wasili (Waatab kaastundlikult ta peale).

Sascha: Oi, kuidas ma seda raamatut oma seltsimees-tele tahaksin näidata, et ka nemad seda õnne maitseda saaksiwad, mida mina ta lugemise juures tundsin; ma tahaksin kõigile — igaühele rääkida. . . aga ei — kanna raamatut põues ja walwa hoolega järele, et mõni nurk kuskilt nähtawale ei tule! Nii suure wäärtusega warandust tuleb peita — kas see ei ole walus!

(Ligemast katoligu kirikust kuulukse aeg-ajalt oreli-mängu; mõlemad kuulatawad).

Sascha: Kui ilus, kui tore! Mikspärast meil seda ei ole? (Läheb pahema akna juurde ja waatab wälja). Kui palju rahwast täna kirikusse woolab! (Tuleb tagasi laua juurde, sebitseb kuukirja lehti, waatleb neid armastusega; järsku rõemsalt) A, see — see on Sophia Perowskaja — tema — jah! (Waatleb ahnelt pilti ja hakkab nuuksuma).

Wasili: Sascha, kallike, mis sul on?

Sascha (Nuuksudes): Täna rääkis kooliõpetaja, et nihilistid olla seltskonna närused jätised — ja mina pidin kõike seda pealtkuulama, ilma et ma sõnagi oleksin wõinud piuksata! Mul tuli waene ema meelde — ma elan ju tundide andmisest. (Ta ei jõua ennast rahustada) Wabandage — andke mulle andeks — tulen teine kord! (Pühib rätikuga silmi; läheb ruttu minema).

Wasili (Liigutatud, waatab talle tagant järele, noogutab peaga, käib tuba mööda, peatab akna juures, waatab uulitsale, pöörab ära, ohkab sügawalt, läheb istub sohwa-le; paneb käed pea peale risti, wilistab kurba lauluwiit; waatab ühe punkti peal peatates kaugusse. — Kuulda on orelimäng. — Koputatakse. Wasili ei kuule).

Anna Rik. (Astub tasahiljukesi tuppa, peas kübar ja õlgadel kerge pealiskuub; näeb iseenesesse läinud Wasilit; läheb kuulmatalt, pahemalt poolt ümber laua ta juurde).

Wasili. (Näeb teda, kargab üles, ruttab talle wastu ja pigistab waikides ta kätt).

Anna. (Wõtab peast kübara ja õlgadelt pealiskuue; rõemsalt): Teie ei imestagi minu tuleku üle?

Wasili. (Sügawa healega, kirguliselt): Ma ootasin teid.

Anna. (Imestates): Teie — ootasite mind? Miks? (Etteheitwalt naljatates): Kül olete teie ka oma peale julged —

Wasili. (Endises toonis): Kogu kümne päewa jooksul olen ma teid kutsunud —

Anna. (Naeratates): Aga teie heal ei jõudnud minuni, — (Järsku tooni muutes) Ma ei jõudnud peidusolekut enam wäljakannatada. Lugu oli järgmine: Kui ma trüki-kojast mööda läksin, siis ei olnud enam aknal lillepotti; kojamees ei pannud mind õnneks tähele, — ma lipsasin kohe kodu. Seal sain ma õnnetusest teada. Mind lasti kohe wabaks. Öeldi, et kojamees politseiga „Prantsuse koolipreilit“ linnas tagaotsida. Pooletunniga oliwad mul asjad koos ja ma teatasin perenaisele, et mind telegrahi läbi Pietarisse kutsuti. Mina aga asusin Aia uulitsasse tädi juurde.

Wasili: Aia uulitsasse?

Anna: Ja, mis seal siis imestada?

Wasili: Teatri lähedusse?

Anna: Ja, aknast on teater näha. (Tooni muutes) Tädi oli väga rõemus ja pärib ikka minult, kuidas pealinna elu läheb; tore tädi, ta ei teagi, et ma poolaastat juba siin olen olnud. Ta mees on rahaasjanduse ministeriumi ametnik, häge sotsialistide hõgija, — wahel jõuan waewalt naeru tagasi hoida. Selle eest olen ma seal just kui wana jumala selja taga. Ainult piinlik on me asjast eemal wiibida; pealegi ilma teadmata, mis meie rahwas praegu teeb

ja kes meist veel töö kallal on. — (Kannatamatalt) Kannatasin, kannatasin, kuid wiimaks ei jõudnud enam, läksin staapi; seal saingi teala (Etteheitwalt), kus teie wiibite . . .

Wasili (Wahele rääkides ja rõemu alla surudes): Teie olete nüid — hoopis teine — Anna —

Anna (Südamlikult): Waenekene, mõtlesin ma, wist igatseb ta niisama, kui minagi —

Wasili (Samas toonis): Nii siis, teie ei tulnud asja pärast, Anna?!

Anna (Pead noogutates): Ju kümme päewa Wasili, kas pole õigus? (Õritates) Muidugi ka teie iga — tse — si — te —

Wasili (Kohmetatult, waluga): Anna, teie naerate — (Kiirelt) Kas tõesti Sophia Iwanowna teile äralobises?

Anna: Mis — mida?

Wasili: Ei — midagi — ma ütlesin seda niisama (Käib nerwlikult tuba mööda).

Anna: Sophia, waeseke, — Mascha — Anton, — mis nendega nüid on, kas teie ei tea, kuulsite ehk midagi?

Wasili (Waljusega): Ah, mis sellest küsida — see on ükskõik —

Anna (Poolehmatates): Wasili, mis Teie räägite! —

Wasili (Ironiliselt): Asi, kõigepealt asi ise; siis juba inimestest —

Anna: Ma ei saa teist aru, Wasili. Ma hakkan juba kahtlema . . .

Wasili: Teil ei tule enam kaua kahtlema.

Anna (Etteheitwalt): Mikspärast teie Wasili, ikka veel siin wiibite, mikspärast teie ka selle üle ei mõtle, et teie hädaohus olete? (Osawõtlikult) Teid otsitakse, teie wõite igapäew sissekukkuda.

Wasili: Oleksin juba ammugi seal olnud, kus praegu Anton, Sophia ja Mascha on, kui mitte . . . (Jutt katkeb).

Anna: Kui mitte — mis?

Wasili: Kui mitte (Kirgliselt) Teie, Anna —

Anna (Poolehmatates, paneb silmad kinni): kui mitte —mina?—

Wasili (Nagu oodates): Ja. (Kindluseti) Ma ei oleks neid mitte sinna trükikotta jätnud—

Anna (Kindlamalt, ruttu): Aga teie kahjatsete, et nii juhtus? Teiesarnased inimesed on meile tarwilikud—

Wasili: (Kibedalt naeratates): Tarwilikud — — (Ähwardates), Ja, ma olen tarwilik, siin, just nüüd!

Anna: Wasili, mis asja teie plaanitate?

Wasili (Ironiliselt): Teie, nagu näha, kardate minu pärast?

Anna: (Waluga). Kui hoolimata teie olete!

Wasili (Lõikawalt): Jah, kui asi nõuab, Anna Andrejewna —

Anna (Enesega wõideldes): Mikspärast teie mind nii piinate —

Wasili: Ja teie deklamerite ikka weel nii heameelega?

Anna: (Waatab maha, pisaraid tagasi hoides, sosistates): Wasili, Wasili . . .

Wasili: (Nagu ajaks teda hingelik piin taga, ta käib suurte sammudega tuba mööda): Ja, Wasili ei tea, mis ta räägib, andke talle waesekesele andeks — ta ei ole enam endine Wasili — teie ees on juba teine. (Wiskab ennast sohwa peale, peaaegu nuttes) Kuhu, kuhu jäi kül tema, endine Wasili, mikspärast ta ära kadus, mikspärast?!

Anna: Meie raudne Wasili!

Wasili (Kurbtusega): Mis raudne ta on! See Wasili on lollist leegist naljaka tulega põlema läinud — temas on endine püha säde kustunud. (Lõõb rusikaga wastu lauda, wihaselt, kindlalt) Kuid ei, ta wõidab ennast ära, ta kustutab selle lolli tule oma hinges! (Wiskab pea tagasi,

tooli seljatoele. — Kuulda on orelimäng).

A n n a (Läheb tagant poolt ta juurde, silitab mõlemate kätega ta juukseid): Wasili, mis teiega ometi on — ? (Örnalt) Ärkage ometi üles! (Tahab oma käsa ta pea pealt ära wõtta).

W a s i l i: (Kinnipigistatud silmadega, paludes): Oh, ärge wõtke mu waese pea pealt oma käsa ära — silitage mu juukseid . . . (Unistates) O, kui magus rahu, waikus! (Silmad lähewad laialt lahti — ta wõitleb enesega, kirgehoogu tagasi surudes; sosistates) Anna! — (Ta haarab ta käed kinni ja muljub neid oma pea wastu, tõmbab nendega üle oma näo ja suudleb joowastusega ta peopesa. Anna kuulatab õnneliku naeratusena ta sõnu; ta nutab wäsinult) Anna, mis olete teie minuga teinud? Teie olete mu hinge nartsuks muutnud, teie olete teda äratallanud ja puruks käristanud! (Hoiab ta käsa, pärast laseb neid lahti, tõuseb püsti ja jookseb tuba mööda suurte sammudega).

A n n a (Seisab imestatult, istub toolile ja kuulab teda tagasihoidliku naeratusena. Istub laua juures, selg akna poole).

W a s i l i: (Seisab akna juures ja püiab Anna peale mitte waadata. Tema liikumistest paistab wälja kindluseta ja meeltheitlik olek. Suure waewaga räägib ta sõnu wälja, pärast aga kord korralt kiiremalt): Anna — ärge pahandage mu üle — ärge naerge mu üle — aga, ei — põlake mind — mul on see nüüd ükskõik. Kaotada pole mul enam midagi — tean, et ainult romanides räägitakse, nagu oleks — see — elu sisu ja eesmärk. — Aga ma ei leia wäljapeasemise teed ja ma mängin, nagu mõnda Romeo't. — Ma wõitlen — kuid asjata! . . . Ma ei lange teie ees põlwili. Ma ei tülita teie kõrwa lihtlabase sõnaga: „armastan”. Ma ei räägi teie wõrdlemata iludusest. Meie oleme tõsised inimesed, aga mitte trubadurid. Kuid ma ei wõi, ega saa waikida. Elu on mulle ilma teieta külm ja õudne. Ma

ei wõi oma piinatud hinge kallal wägiwalda tarwitada. — Ma ei ole enam laps, ega poisike. Ma tean, et teie ilmas ainuke ei ole. Kuid mind kisub ärawõitmata jõud teie poole ja ainult teie poole. Ma ei tunne ennast enam ära. Ma ei ole enam see, mis enne. (Järsku tooni muutes). Teie käisite sinna igapäew. Ma tundsin ennast siis ikka, nagu leekides põlema. Ma püüdsin sealt põgeneda. Kuid asjata! See ei ole enam nali ega lõbu, see on sügaw hingelik igatsus! See on ärawõitmata tõmbejõud teie juurde! Kui see peaks armastus olema, siis tähendab armastama — raskelt, ärraäkimata walusalt kaunitama —

Anna (Kuuleb ta juttu õnneliku naeratusega; pehmelt õrnalt): Mu kallim kaunataja — ma teen teid terweks —

Wasili (Jookseb ta juurde).

(Anna paneb mõlemad oma käed ta pea ümber. Wasili wajub tahtmatult ta ette põlwili)

Anna: (Mängides, südamlikult): Noh, mis, kas olete nüüd meelemõistusele ärkanud? Kõige pahem on juba m'e taga. — mu ees on endine jõumees?

Wasili (Eneseabita, waatab õnsalikult ta peale).

Anna (Nagu lapsele): Eh, armas rumal poisike (Käsa ta pea peal hoides, laseb ta oma pead alla wajuda. kui nenda huuled kaua kestwaks kirglikeks musuks kokku sulawad. Anna wabastab ennast ta küljest lahti, aga hoiab ta pead oma näo ligidal. Nad waatawad pika tunna waatega teine-teise peale. Õrnalt): Mu rumal poisike!

Wasili (Litsub ennast ta külge; paludes): Ärge rääkige, laske mind teie läheduses olla ja ainult teid oma juures tunda... Teie olete mu elu walgus. Teie olite minu oma kõik mu elu ajal — ka siis, kui ma teid ei teadnud, igatsesin ma teie järele (Tõstab silmad üles ja waatleb teda).

Anna: (Õrnalt): Mu poisike, miks teie ennemalt wai-

kisite? Miks kannatasite salaja? Miks teie ei usaldanud mind?

Wasili: Aga teie ei märkanud? Teie magasite rahulikult. Mu igatsus ulatas teile oma pikki käsa läbi õõ pimeduse. Nad ei äratanud teid, nad ainult silitasiwad teid ja ainult kutsusiwad teid —

Anna: Nii palju oled sa, kallim, läbi elanud, nii palju kannatanud!

Wasili (Nagu ärkades): Sina?! — Anna, mu Anna — ega see ometi wiirastus ei ole? (Wõtab ta ümbert kinni; waljult) Anna Rikanskaja? Ega ma unest ei räägi? On's see wõimalik? Anjuta — mu kallim! (Kahjatsetes) Misjaoks kül oli tarwilik see piirita kannatuse meri, — miks nii hilja — hilja, hilja?!

Anna: Wasja, õnn ei tule kunagi liig hilja!

Wasili (Tõsiselt): Aga wõib olla, et ta enam minu jaoks ei ole — (Käe liigutus, nagu ajaks ta ennesest tülitawaid mõtteid eemale). Kuid nüüd on see minu oma, aga kuidas edasi, sellega pole mul asja. (Waatawad teineteise peale).

Anna (Mängides): Ja kes oleks wõinud ütelda, et meie tugew, raudne Wasili kunagi ennast kellegi ees põlwili laseb! (Mõlemad naerawad).

Wasili: Kui meeldiw sa oled! (Suudleb ta sõrmi korra järele).

Anna: Kes oleks wõinud uskuda, et niisugused tõsised inimesed suudelda oskawad. (Naerawad).

(Uulitsalt on suure rahwahulga müdinat ja suminat kuulda).

Wasili: Õnn, — mu noor õnn! (Paneb silmad kinni ja teeb õhus käeliigutuse, nagu püiaks ta midagi. Kära uulitsal läheb suuremaks) Ta libiseb mu käest minema — jookseb ära (Waljult) ta läheb minult ära — kaugele — ma ei taha teda kaotada!

Anna: (Paneb käe talle suu peale; etteheitvalt) Wasja, ära räägi nii, mu kallim — (Kuulatawad) Mis müdin see on?!

Wasili (Kergelt, ruttu): Suuremat midagi. Streikijad kogusiwad kirikutesse. Nüüd on rongikäik. Lähewad kodu.

Anna: (Rõemsalt imestates): Aga ma ei teadnud sellest midagi! Mis see tähendab? Waatame aknasse.

(Kära läheb suuremaks).

Wasili (Paludes): Kallim, ära mine sinna! Õnn, mu noor õnn — ärge wõtke teda mulst ära!

Anna: Jäe rahule, Wasili (Suudleb teda otsa peale; tõuseb püsti) Lähme akna juurde!

Wasili (Ikka weel põlwili; kordab wiimast käeliigutust; peaaegu nuttes): Ta läheb — ta jookseb minult ära!..

(Uulitsalt kuulukse laulmist, mis kordkorralt heale-rikkamaks ja kõwemaks läheb; rahwakogu liigub aeglaselt edasi).

Anna: Kuuled?

Wasili (Hüppab üles, meeltheites): Miks nad laulawad!? Ma jooksen nende juurde ja hüian nendele: Minge laiale, kodu, teid waritseb hädaoht!

(Mõlemad waatawad pahemast aknast uulitsale).

Anna: Waata, Wasili, missugune jõud! Rahwa hulgad suurepäralises waikususes — au nendele! Missugune oma jõust ja selle wäärtusest arusaamine! Kust on nad selle wõtnud. Näitab, nagu ei oleksiwad nad isakese-tsaari maal, nagu ei teaksiwad nad, mis nuut, nagaika ja kasa-kad tähendawad! Wasja, nagu näed, meie töö ja waew on wiija kannud. Ma tunnen koiduwalgust tõusma — Wasja — ma olen üliõnnelik (Litsub ennast ta külge).

Wasili (Hirmuga): Anjuta! Kuuled — sõidawad. kabjade plagin —

Anna: Ära luuleta, — sa näed wiirastust, sa oled kokkunud, rahutu.

Wasili: Mu peale tuli hirm (Meeltheites) Anjuta, ma ei taha, ma ei taha, ma ei wõi sind ära kaotada (Pigistab ta kätt oma rinna vastu).

Anna (Silitab ta nägu): Kallim, järe rahule, waata, missugune on rahwas — need kuiwetanud näod, — neid walgustab usk, tulewik on — nende päralt!

(Pause. Waatawad aknasse)

Anna (Järsku kokkudes): Midagi kuulen — wist, ratsutawad, seal, pahemal pool platsi.

Wasili (Wiskab waate uulitsale näidatud sihis, jookseb tua keskele; jäeb seisma, tööli sealjatõe peale najatates, waatab liigutamalt üles, nagu midagi hirmsat oodates).

Anna (Waatab ikka weel aknast platsile, kätt tagasi, Wasilile ulatates; hirmuga): Ratsutawad — otsekohe rahwa peale. (Wähe aja pärast) Rahwas aga ei hooli — walgub ikka edasi; waata, Wasili, — ikka weel laulawad — ei tagane — ei jookse laiale. (Hüppab Wasili juurde, rõemsalt) Kuuled, ikka laulawad, ka surm ei ole nendele hirmus — edasi (Rahwahulk liigub aeglaselt kaugele, laul on ikka weel kuulda).

Wasili (Nagu isennast rahustates): Nad koguwad teistest kirikutest gruppedena kokku.

Anna (Rõemust hiilgades): Wasili, kuula — nad laulawad, ikka weel laulawad!

Wasili (Endises toonis): Nendega ei juhtu midagi, kas pole õigus, Anjuta. Nad lähewad laiale — rahulikult — ise —

Anna (Wainustatult): Kuuled, missugune jõud! —

Arina (Tuleb sisse tähelepanemata, läheb pahema akna juurde, ettepoole sirutud käega — sügawasti liigutatult): Kuulge, seda laulu laulis ka minu Aljoscha! (Ta awab pahema akna; laul on nüüd selgemini kuulda, kuid

wiimaks hakkab ta nõrkema) Ilus laul! Oi, kuidas ta laulis! Tasa, tasa, et isa ei kuuleks.

Anna (Waimustatult): Aga nüüd lauldakse seda laulu — awalikult — uulitsal —

Arina (Taktis uulitsalt kuuldawale laulule harjumata, kuid tundmuse ja arusaamisega ning kord-korralt elawamaks minnes — järele improwiserides):

Lehwi, lipp, uhkesti ülewal,

Tõorahwas oma alla wõta —

Ja kutsu kangelased sõtta!

Kui heledaste paneb ta

Me wende weri punama!

Anna (Imestatult kuulatab eide laulu ja siis sosistab ta temaga millegi üle).

Wasili: (Kordab wiimaseid salmisi, ennast äraunustates):

Kui heledaste paneb ta

Me wende weri punama!

Me wende weri. . .

(Kaugelt kuulukse püside kogupauk).

Wasili (Karjatab).

Anna (Wõtab oma pea käte wahele)

Arina (Laseb pea longu ja pühib waikides pisarad palgelt ära ja läheb tasakesti tuast wälja).

Wasili ja Anna (Seisawad, nagu kiwistatult paigal).

(Laul uulitsal waikib, kuulukse jooksmist ja hüideid — katsed laulu unesti alata jäewad tagajärjetaks — wäljakostwad üksikud healed; — teine kogupauk).

Wasili (Paludes): A—nj—uta! (Wähe oodates, hirmuga) Surma ingel lehhwib tuas, kas tunned—?

(Kolmas kogupauk. — Wärisewa healega) A—nj—uta!

Anna (Läbi hammaste): Timukad! Kanem me kannatada enam ei wõi! Nüüd tööle kahekordse jõuga — Kätte maksa!

Wasili (Endist wiisi): Anjuta — jäta — ära piina mind!

Anna (Läheb ta juurde; murelikult) Sul on higipiisad otsaesisel — Wasja —

Wasili: (Tumedalt): Mul on külm — külm — tule ligemale —

Anna (Läheb ta ligi, külge).

Wasili (Wõtab ta aeglaselt ümbert kinni): Ma hoian sind kinni ja hoian kõwaste. Kuid ärawõitmata jõud lahutab meid teine-teisest ära. Ma ei taha aga sinult lahku- da. — Äрге lahutage meid — jätke teda mulle! . . . (Pause. Waikselt iseeneses) Ja see oli ainult uni . . . Nüüd on ta mööda — kõik on mööda . . .

Anna: Mu kallim, kas mäletad veel üliõpilase laulu? (Aeglaselt deklamerides):

Elu — ihaldus ja luule,

Elu — haigus, häda, piin . . .

Lisa jatku kannatusel' —

Warsti sulgi lõpp on siin! —

Wasili (Nagu ärkades): Ja — sulgi lõpp . . . (Pause. Tuba on pimedaks läinud. Sosistates) Anjuta . . .

Anna: Kallim, mis?

Wasili: Ära mine ära, ära jäta mind üksinda, ole veel pilguke —

Arina (Jookseb äritatult nuttes tupp): Armuline Jumal, meie naabri Sascha toodi praegu kodu — läbipistetult — surnult . . .

Wasili: Sascha — ah ja — Sascha. (Hakkab kiirelt tuba mööda sammuma).

Arina: Hirmus — suur kurbtus; lähen nende juurde! (Ära).

Wasili (Ikka veel kiirelt sammudes): Anjuta — lähme, jookseme ära — rutemalt — (Jutt katkeb; iseeneses, nagu paludes) Laske mul veel elada — ma palun Teid —

weel natuke (järsult helistatakse 3 korda) — weel —

Anna: Kuuled helistatakse, — see on sinu juurde —

Wasili (Endises toonis); Elada — weel natukene —

Anna: Wasili, perenaine läks naabri peresse — helistatakse —

Wasili (Läheb vaikelt, murtunult ära).

Anna (Läheb lahtise pahema akna juurde: waatab uulitsale; tупpa astuja Gregor ei pane teda lämarikus tähele).

(Gregor ja Wasili peatawad ukse peal, räägiwad kiirelt, poolsosistates).

Gregor (Nagu tahaks ära minna): Mitte pilkugi — just praegu sõidan; kõik peab walmis olema. . . Ja toon ühes ka proklamatsioonid. Meie peame —

Wasili (Korrates, kohmetatult): Meie peame. . .

Gregor: Sina weel küsid! Siin ehitatakse barrikadiid, weri jookseb uulitsa rennides — surnukehade wirnad! Nii siis — ülehomme. . .

Wasili (Waluga): Jah, ülehomme, juba ülehomme. . .

Gregor (Imestusega, waljult): Sa kahjatsed?

Wasili (Wähe aja pärast, kinnipigistatud silmadega, rõhutult, aga otsustawalt): Ei —

Gregor: Wasili, mis sul on?

Wasili: Ei midagi, — läheb mööda. Tähendab, ülehomme!

Gregor: Aia ja Lossi uulitsal —

Wasili (Kiirelt); Mina olen Aia uulitsal.

Gregor: Hea kül, nagu tahad. Kõik saab walmis olema. Ära enam kodust välja mine, kindlusta ennast, ole walmis — (Käepigistus. Läheb ära).

Wasili (Seisab ukse juures paigal, nagu naelutatult; waatab talle tagant järele).

Anna (Hiilib ta juurde): Millest teie siin rääkisite?

Wasili (Masinlikult): Ei millestgi, tühiasi, rumalus —

(Istuwad sohwaile).

Anna: Sul on külm, kallim! (Paneb oma käe ta pea ümber)

Wasili (Laseb ennast ta najale): Lase mu waesel peal seal olla — nii on hea — hea . . .

Anna (õrnalt): Kallim, ma rahustan sind . . .

Wasili (Wäsimatalt): Kallim, kaitse mind . . .

Anna (Laseb juuksed lahti ja katab nendega ta pea üle —

Wasili (Nagu läbi une): Kuidas su juuksed lehkawad.

Anna: Maga, kannataja — maga —

Wasili (Paludes): Ja unistada —

Anna: Uinu, kallim, ma olen su lähedal —

Wasili: Warsti sulgi lõpp . . .

Anna: Tasa — tasa — ts —

Eesriie.

Kolmas waatus.

Lihtsalt möbleritud tuba. Pahemal käel eelpool laud leentoolide ja väikese sohwaga. Nende kõrwal väikenelaud, mille peal teemasin ja tassid. Parem pool seina ääres seina-peegel kahe küindlajalaga j. m. Mõlemil pool küljeseinas uks. Püine sügawuses kitsas pikk tua osa, mille tagumises seinas kolm akent. Öhtu. Laual teejoomise nõud, suhkur, küpsis j. m. Laua ümber istuwad Warwara Sergejewna, Maria Nikolajewna, Tanja ja Anna Rikanskaja. Joowad teed.

Maria (32 a., toredas riides ja moodis kübar peas): Kas teie, Anna Andrejewna, juba ammu siin olete?

Warwara (45 a.): Wist nädalit paar, üks ole nii, Anjuta?

Anna: Wist kül, näe, kui kiirelt lendab aeg! —

Maria: Noh, kuidas teil meeldib meil?

Warwara: Ta ei waatagi uulitsale, elab kogu päewad kodus.

Anna: Ma sõitsin ju oma tädikest waatama, elan tema pärast nii ja, pean ütleva, tema juures on hea —

Tanja (20 a., riides peaaegu niisama, kui Maria Nikol.): Teil on õigus, nüüd uulitsale minna ei wõi, igal pool luurawad kahtlased isikud ja hulguwad purjus soldatid. (Jatkab juttu Annaga edasi, teda tuba mööda talutades).

Warwara: (Mariale, kes sohwa peal istub): Kõik aeg ei ole ta väljas käinud; ainult nende päewade sees käis ta oma sõbrannat waatamas, kellega ta Peterburist ühes siia sõitis; see waeseke jäi siin haigeks ja Anjuta istus üleila ta juures hilise õõni. Ma olin ta pärast suures kartuses. Sel päewal oliwad korratud uulitsal — päris wärisisin hirmu pärast.

Maria: Ka praegugi pole asi parem.

Warwara: (Kohkunult): Mis siis jälle lahti on?

Maria: Hulga kaupa läbiotsimine — igas majas — iga le poole tungitakse sisse . . .

Warwara (Hirmuga): Läbiotsimine! (Wõtab kätega peast kinni).

Maria: Minu naabri perekond sõidab juba homme ära wäljamaale — kogu perekond.

Warwara: Mis see ometi peaks tähendama? Kuidas see kõik tuli?

Maria: Pereema räägib, et ta enne tagasi ei sõitwat, kui enam passi ei nõuetawat.

Warwara: (Endises toonis): Kas siis tõesti elu siin juba nii paha on?

Maria: Ta mees on adwokat. See rääkida, et pahem olla veel ees!

Warwara: Eilasest päewast saadik olla juba rahu-

likum, kas pole nii?

Maria: He, Warwara Sergejewna, — ma kuulsin, kuidas soldatid alewites korratusi teinud ja weres supel-
nud. Ka siin, linna keskpaigas, tülitawad nad inimesi!
(Jatkawad jutulõnga edasi).

Anna (Tanjale, kellega nad tua tagumises osas on):
Kui ma gümnasiumis olin, siis käisin ma sagedaste siia
tädi juurde —

Tanja: Aga nüid olete pealinnas kursustel?

Anna (Nagu wastutahtmist): Ja.

Tanja: Mul tuleb ette, nagu oleksin ma teid enne
kuskil näinud, koguni hilja aja eest —

Anna (Ruttu): See ei wõi olla, see näitab teile ainult
nii.

Tanja: Oh, kui tore wõib kursustel olla — igapäew
ettelugemised — hulka noortsugu — ma unistan alati nen-
dest. . . .

Anna: Noh, mis teid siis takistab?

Tanja (Madaldataud toonis): Meil oli perekonnas hir-
mus juhtumine —

Anna: Ja mis nimelt?

Tanja: Wend wõttis üliõpilaste liikumisest osa. Ta
saadeti ära. Juba 3 aastat on sellest mööda. Isa läheb
nüid kole wihaseks, kui ta ülikoolist midagi kuuleb. (Lä-
heb akna juurde; tooni muutes) Kui ilus on siit wälja
waadata!

Anna: (Kergelt): Ja — siin on park (keskmise ak-
nasse waadates), aga seal — teater —

Tanja: (Uulitsale waadates): Siit on kogu Aia uulits
näha, näe kaugusse minewat laternate rida. Aga see
kulg on pime. Ma kardaksin seal, pargi pool olewal kõn-
niteel käia. (Waatawad aknasse).

Maria (Warwaraga juttu ajades, wõtab ettewaatlilikult
taskust peenikeselt kokkupandud paberilehe).

Warwara (Seda nähes, kumardab ta poole, uudishimulikult): Mis see teil on?

Maria (Katkestatult): Oli trepi peal — olen seda mitmes majas tähelepannud — ja ka teie trepi peal nägin ma seda — ei suutnud vastu panna — wõtsin üles — ja nüüd nagu põleks midagi hinges. Jumal hoidku, kui mees — ma waatan kiirelt läbi — pärast panen ta jälle tagasi —

Warwara: Kallike, näidake mulle ka, tahaksin väga näha, — wististe on see rewolutsioneeride proklamatsioon!

(Paberi poole kumardates, tahawad lugema hakata; järsku kuulukse eeskojas Nathalia Dmitriewna healt).

Maria (Kramplikult peidab paberilehe ära; Nathalia tuleb paremalt poolt sisse).

Nathalia (45 a., wanamoodi riides, püiab ennast nooremana üles näidata. Liikumised järsud ja jämedad. Räägib kiirelt. Joob teed suurte lonksudega, mille juures ta küpsist hõgib): Head õhtut, mesdames, head õhtut! (Teretab, Mariale ja Warwarale kätt andes).

Warwara: (Ette seadides): Minu Peterburi õetütar — Anna Rikanskaja.

Nathalia (Pigistab Anna ja Tanja kätt, istub laua taha): Ah, mesdames, kuidas ma täna ära heitusin! — Mina — shandarmi polkowniku naine — ja järsku purjus soldatid mu kallale! Kas ma siis (Rõhuga) niisuguste moodi wälja näen —? Ütelge ometi, mille poolest olen ma sotsialisti moodi? Las' püiawad raipeid, mikspärast aga korralikka inimesi tülitada?! Missugused wallatud: nemad nõuawad minu käest paberisi ja raha. — Aga ma näitasin nendele, nuhtlustele, mis tähendab shandarmi polkowniku prouat puutuda. Teie oleksite pidanud nägema, kui ma ennast nendele nimetasin! Nooruke ohwitser hüppas kohe mu juurde, andis au ja palus kogeldes wabandust; ilus, läikiw mees! Kohe läksid laiale. — Ah, kuidas nad mind

ära heidutasiwad — koledasti! (Teed lonksates) Aga kui elekant ja armas ta oli — (Kohe teise jutu peale pöörates) Warwara Sergejewna, miks siis teid enam näha ei ole? Mul on süda teie peale päris täis läinud, jumala eest! Praegu jooksin teid vaatama — teatrisse on weel wara, istun siin natuke —

Warwara: Iwan Pawlowitsch lähob ka sinna

Nathalia: Aga teie ise?

Warwara: Nagu ei tahaks see kord minna, peale selle, räägitakse, et piletid olla kõik juba äramüüdnud. Ja mees läheb ametiwendadega..

Nathalia: Täna saab teater suurepäralik olema! Räägitakse, et ka kindral-kuberner ise sinna ilmub.

Iwan Pawl. (Tuleb pahemalt poolt. 50 a., witsmundris, frant, juuksed kohati hallid, hoolega kammitud; wurd suured, lõug paljaksäetud; hoiab ennast sirgelt. Nina wähe punakas; ta on natuke „lõbusas tujus“. Aeg-ajalt lasseb grafinist pitsklaasi wiina, mida ta niisama sagedaste tühjendab): Mesdames, mul on au — (Teretab, kõikide kätt pigistates).

Nathalia: Iwan Pawlowitsch, räägitakse, et teie teatrisse lähete?

Iwan: Kuidas siis muidu? Täna on Floraga jumalaga jätmine. Mina oma ametiwendadega Peawalitsusest wõtsime teatris kolm loshet. (Teeb sügawa kumarduse) O, exelents saab rõemus olema!

Nathalia: Külap on owatsioon oodata?

Iwan: Iseenesestgi mõista! Hobusedgi wõtame tõlla eest ära!

Nathalia: Miks siis, herrad, teie ise seda teete? — Selle jaoks on ju noorsugu —

Iwan: Oh ei, proua, meie noorsugu ei kõlba kuhugi. Öhtu-Europa hullud ideed on teda ära kihwtitanud, — süda läheb nukraks, kui selle peale mõtled. (Uhkelt) Ei. — Se-

da teeme juba meie ise!

Anna: Missugune suur lugupidamine! Millega ta seda ära on teeninud?

Iwan: (Waatab haawatult ta peale): Kindral-kuberner saab aga rõemus olema! — — (Wähe aja pärast) Ja tõepoolest, Florale wõlgneb meie isamaa palju. Näituseks wõttis kindral-kuberner kõrgemaid aukandjaid öökünes wastu, kuid sest saadik, kui Flora siia ilmus ja teda oma wäikeste pihku napsas, ei lahku ta enam mündrist — see tähendab: Flora pärast. See ei ole aga mitte veel kõik. Teie pidage seda silmas, et ta exelentsi elu lõbustab, selle mehe elu, kes meie emakäse-Wenemaa tugevamaks toeks on. Mis oleksime meie ilma temata? Meid oleksiwad ammugi igasugused sotsialistid, nihilistid ja teised sarnased nadikaelad elawalt ära sõõnud! Aga tema saab nendega walmis. (Walab wiina klaasi).

Warwara: Ehk oleks parem, kui sa teed jooksid?

Iwan: (Lühidalt): Ei, jäta mind rahule — (Joob) Mahalasta neid, ülespuua, põrmuks ja pihuks peksta ning iga ilma kaare poole laiale pilduda! — seda on niisugustele tarwis. Nad pole ju muud, kui õlikoolidest wäljaheidetud üliõpilased ja juudi-närud!

Anna (Tanjaga paremal pool nurgas lauakäse taga istudes): Iwan Pawlowitsch, need on kõige õnnetumad meie nooresoo liikmed.

Iwan: (Pöörab Anna poole, imestatult): Ja paras nendele — nad pole su kaastundmuse wäärt. — Tead, kui sa mitte meie täditütar ei oleks, siis kahtlustaksin ma ka sind.

Anna (Teeb käeliigutuse, mis ütleb, et tal see üks kõik on; waatab Tanjaga postkaartide albomi ja ei pane Iwan Pawlowitchi juttu enam tähelegi).

Iwan: (Pöörab uuesti damede poole ja räägib nõrgema healega, et seda Anna ei kuuleks): Kas teate, mesdames, see on just kui külgehakkaw haigus: Järsku, asja ees,

teist taga. kaotawad korralikud inimesed oma mõistuse ära ja sattuwad, nendega ühendatult, isakest-tsaari kõiksuguste adresside, märgukirjade ja muu lollusega tülitama. (Walab klaasi uuesti täis).

Warwara: (Pealekäies): Palju paräm oleks, kui sa teed jooksid, päris tõsi!

Iwan: (Pahaselt): Jäta ju kord mind rahule — mulle meeldib see rohkem! (Joob) Meile on wõimukaid ülemaid waja, just niisuguseid, nagu meie kindral kuberner. — Tema teeb tee puhtaks — Eila ta tõendas seda hiilgawalt.

Maria (Äritatult): Hiilgawalt! — Werega!

Iwan: See pole werega, sest egas' need kellegi inimesed ei ole! Need, nõnda nimetatud töölised, on ju päris kelmid, päewawargad ja hulgused!

Maria: Kas olete sellest kuulnud, et eila olla panga teenijad ja raudtee töölised streigi poole löönud?

Iwan: Ja, nii see ongi, Maria Nikolaewna, — laiskwors tide salgad jäta wad töö seisna, hakkawad uulitsal hulkuma ja määratsema ning str—e—i—k ongi käes! Mina wiskas in just parasjagu pikali puhkama, pea kumises olin werrul, kus kaksikute terwiseks natuke ülearu juua tuli — ja nii laman — tahan wäljapuhata — järsku aga pistawad närud uulitsal kisendama ja weel — „laulusid“! (Walab klaasi täis).

Warwara (Paludes): Wanja, joo teed!

Iwan (Pahaselt): Miks sa mulle ikka oma teed topid? Jäta mind kord rahule!

Warwara: Kuidas sa niiviisi teatrisse lähed, mõtle ometi, kui palju sa juba joonud oled?

Iwan: Sa tead ju, kallike, et ma palju wälja kannatan; peale selle on kõik täna lõbusas tujus, miks siis mina kurb pean olema? (Kiirelt) Millest ma — hm? Ah ja — tuli meelde, — sotsialistidest. Teate, nemad tahawad riiki ümber luua, et kõik igas asjas üheõiguslised oleksiwad:

kõik teewad ühepalju tööd ja saavad riigilt prii ülespidamise — päris riigimoonakad. Kas pole ilus, mis? Poed on selts-kond-lised. — wõta, palju süda kutsub. Nurkades aga wiinawaadid, ümberringi klaasid, — nagu automat; peale selle kõik prii, — näe kelmisid! Ainult ametnikka ei ole selles riigis. Waat, kus wigur! — Wenemaa ilma meieta? He, ammugi oleks ta juba otsas, kui mitte meid ei oleks! (Joob klaasi tühjaks ja walab teise täis). Ma saan igakord äritatud, kui nad meelde tulewad. (Joob).

Nathalia (Salalikult): Ma olen kuulnud, et nad surnuaia lähedal maa all koosolekuid, pidada.

Iwan: Hullud inimesed!

Nathalia: Kes nende seltsi astub, sellelt wõetakse klaas werd. See minna kirjutamiseks.

Iwan: Ja, ja, — tindi asemel; nemad ju werega kirjutawadgi.

Nathalia: Nad kirjutawad isegi tsaarile.

Iwan: Nemad ei peata millegi ees — mitte midagi ei ole nendel püha — mitte midagi nad ei usu ega austa — ei jumalat, ei tsaari! Üksnes. . . (Peatab).

Nathalia: (Suure huwitusega): Üksnes — mis?

Iwan: O, kas teie siis ei tea weel? (Häbelikult) Siis ei ütle ka mina.

Nathalia (Pealekäies): Mikspärast, Iwan Pawlo-witsch?

Iwan: Warja, kas ma ehk ütlen?

Warwara: Nii palju, kui mina tean, ei austa nad tõepoolest, ei jumalat, ega tsaari — ja üleüldse mitte midagi.

Iwan: Mitte koguni nii. (Sosistates) Nemad austawad (Waatab Anna ja Tanja peale) — ihualasti naisterahwaid.

Nathalia: Päris ihualasti?

Iwan: Ausõna!

Nathalia: Muidugi noori —

Iwan: Wõib olla, et ka wanu; niisuguste lollide juures on kõik wõimalik!

Nathalia: Igaühel oma ilu.

Iwan: Mis minusse puutub, siis pean ütlema, et ma mingisugust ilu — pardon — ihuhalasti wanamoori juures ei näe. — Siisgi, ükskõik, — wanad wõi noored.

Nathalia: (Natuke haawatult): Mõtelge, kuidas teie komplimentisi pillute!

Iwan: O ei, mitte nii — ärge pahandage, Nathalia Dmitriewna. Pagan wõtku neid sunniku sotsialistisi! (Kiirelt) Aga kuidas elab teie abikaas, polkownikuherra? Kas ta siis tõesti täna teatrisse ei tul?

Nathalia: Ta on koledasti tegewuses. Wiis ööd ei maganud ta kodus, pärast puhkab ennast päewal natuke välja.

Maria: Miks nii?

Iwan: Näete, selleks on jällegi mässajad südi: nad ei anna polkownikule rahu, Schandarmeria ei jõua enam jalulgi seista — hullupöörasest hoolest ja tööst.

Nathalia: (Mariale): Päewa ei leia neid kuskil; aga öösel unuwad nad magusalt oma hurkades — siis on hõlpus — puhast tööd teha — keegi majas ei kuule — tuike on öösel ära lennanud ja asi on nudi.

Iwan: Pagana inimesed — kui palju on nende pärast sekeldust ja rahutust. Ja kuidas nad siginewad — ilmot-sata! (Meeltheites) Puhastatakse, puhastatakse, aga ikka ei saa puhtaks!

Nathalia: Oleks mina kindral-kuberner, siis teeksin ma nendele üks-kaks-kolm lõpu. Maha lasta ja see on kõik — asjata nendega hullata ei maksa. Mis tarwis neid toita 2—3 aastat, uurida ja ärasaata? Kui palju see raha maksab! — sellepärast ei jatku ametnikkude jaoks raha.

Iwan: Parem wõiks waesele soldatile Ida-Asias mõni lisa koplk anda, kui niisugusid kroonu leiwal! —

Nathalia: Ah so, mis sealt on kuulda? Ma ei ole ammugi lugenud.

Maria: Meie lehtedest ei saa nii kui nii midagi teada.

Iwan: Mõtelge ometi, missugune kole kaugus!

Maria: Kuu pärast kaotusi jõuawad ainult kuuluju tud siia.

Iwan: Mis kaotustest teie räägite?! Warsti tuleb ot sustaw lahing, meie wõidame!

Maria: Eh — nagu ei tahaks uskuda! Ka wäljamaa lehed ei seleta asju õieti — tsensur määrib rohkem ära, kui järele jätab; meile ei tule enam ajaleht, waid mudane paber.

Anna ja Tanja (Tõusewad lauakese tagast üles ja lähewad laua juurde).

Iwan: Kas teate, wäljamaal kirjutatakse walet, muud teha seal ei oskata, kui Wenemaad sõimata. Sellepärast siis tsensur hoolitsebgi meie nerwide eest.

Anna: Teie, herrad, räägite ikka weel politikast?

Nathalia: Kole huwitaw! (Waatabkella) Mu jumal, ma jäen teatrisse hiljaks!

Warwara: Kuidas, see on ju naabruses —

Nathalia (Äraminnes ja naljatates ähwardawalt Warwarale): Terwelt kolm kuud ei näitanud teie ennast meie juures! Ma pidin weel kord teie poole tulema, — kas teil häbi ei ole! — Head terwid, Iwan Pawlowitsch! (Jätab kiirelt jumalaga ja läheb ära).

Iwan: (Ülestõustes joob klaasi tühjaks; läheb ta järele ära).

(Piinlik waikimine).

Anna (Ironiliselt): Miks sa, tädi ke, siis ei käi tema poole?

Warwara: O, ma olen päris rõemus, kui ta mind rahule jätab. Temaga on päris häda — wõib weel shandarmisi kaela saata.

A n n a: Läbiotsimine, sinu juures? Kõrge ametniku korteris?! Tädi ke. mis sa räägid? Mis nad sinu juures ometigi otsima peaksiwad?

M a r i a (Laseb käe taskusse ja waatab nerwlikult ümber ringi).

W a r w a r a: Ah ja — leheke! Maria Nikolajewna, näidake!

M a r i a (Tõmbab lehe kiirelt taskust wälja, wõtab lahti ja hüppab järsku üles).

W a r w a r a (Paneb ukse lukku; tuleb tagasi ja püiab lehte waadelda).

A n n a ja T a n j a (Istuwad ligemale ja kuulawad; Maria Nikol. loeb).

M a r i a (Kiirelt, kaunis tasa, ilma mõnuta): „Meie linna tuhandate tööliste üleüldine streik on meid rewolutsiooni ukseni wiinud. Meiega ühes wõitlewad haritlased-töötajad ja meile ulatab oma kätt õppi w noorsugu. Kõik on igapäewase elu rööpast wäljawisatud, isegi wabameelne kodanlus — ka see on walitsuse wõimu wastu üles tõusnud, — kõik on oma usalduse selle petise wastu kaotanud, — kõik näewad päewaselgelt, mille eest ta wõitleb ja mis abinõusid ta tarwitab. Tsaari opritschnikud, kes häbista walt Kauge-Ida sõjawäljalt äraputkasiwad, kes wahwad on ainult sisemise waenlase ja sõjariistadeta inimeste wastu, — see metsik-werejäänuline kari tungis rahulikult liikuwa ja püha ühistunde tulest waimustatud rahwahulga peale!”

(Kõik teewad hirmsust ja põlgust awaldawaid käeliigutusi. Kõige rahulikum on Anna Rikanskaja).

M a r i a (Loeb wärisewa healega edasi, asjata katseid tehes tundluste hoost jagu saada, — ikka waikestalt ja aeglasemalt, wähel peatates): „Meie kõik nägime, kuidas rahuliku rahwahulga kallal werist wägiwalda tarwitati; meie kuulsime kogupaukusid üksikutele hüieteile wastu-seks ja kuulsime paukusid ilma mingisuguse põhjuse ta.

Kiskjad kasakad laskiswad ukste ja wäratate juurde hunnikusse tükkinuid naisterahwaid ja lapsi surnuks, — see kohutaw pilt ei kustu kunagi m'e meelest!"

(Waatab teistele laiaiks läinud ja hirmust awaldawate silmadesse; ohkab sügawalt; aeglaselt).

„See otsata arw koledusi ja kuritõõsid, mis päew-päewalt ikka laiemalt ja laiemalt awalikuks tulewad, — pakub taewani kisendawat pilti.

Ja meie tõmbame ta kogu Wenemaa ja kogu Europa ees lahti. Las' näewad, las' lööb nende rindades püha kättemaksmise tuli lõkkele! Kes külmaks jääb, see pööraku ennast ära ja astugu meie ridadest välja. Meie oleme senini oma piinatuid wendasid tagasi hoidnud, meie laskime ennast kainest mõistusest juhtida, meil oli kallist werest kahju; kuid nüid on karik äereni täis, — seda on meie timukad kannatajate werrega täitnud! Linna alewid on süita werega üleuhutud ja wereojades on meie üksikute wõitlejate waprus uppunud, kes oma elu kalli hinna eest müisiwad. Meie päewade ajaloo raamat on jällegi ühe werise lehekülje poolest rikkamaks saanud. . . ."

(Wiimaseid sõnu loeb ta läbi pisarate; ta wiskab pea tagasi, leht kukkub käest maha. — Pause).

Warwara (Wõtab lehe üles ja loeb nõrga, wärisewa healega, weel waiksemalt, kui Maria Nikol.): „Meie loeme teie südames, seltsimehed, meie näeme teie silmasid, täis kurbtust ja kättemaksmise iha, meie kuuleme teie ühemeelelist ja mürisewat hüiet: „sõjariistad kätte!"

Maria: (Iseeneses ja selsamal ajal ka Warwara): „Sõjariistad kätte!"

Warwara: „Wennad, meie oleme kül praegu ilma sõjariistateta, kuid aeg on käes! Meie oleme konspireritud tegewuse liinist läbi tunginud, meie oleme kaua ettewalmistanud, meie peame nüid, sõjariistad käes, väljaastuma. Rahwa püha wiha tuli on kaua hõõgunud ja nüid laotab

ta oma leekisid meie määratu kodumaa üle laiale." (Lugemine katkeb, murtud healega) Anna, kallike, ma ei saa enam —

Anna (Mõnuga, mõjuvalt, ja põlgtuse wihaga): „Kohutpäew on tulnud! Isewalitsus, kes ennast ärapesemata häbiga katnud, kes lõõmawast põlgtusest tagaaetud ja — kõdunenud on, — see wiirastusline isewalitsus läheb hauda. Ajalugu on ta üle oma erapooletu ja kareda otsuse teinud, — meie oleme ta täideaatjad. (Aeglaselt) Ja, wennad, see werine wiirastus, see meie kodumaa laastaja ja paljaks rööwija, see kõikide poolt neatud isewalitsus on manalasse minemas. Eilane ori saab wabaks kodanikuks suurel, piirita Wenemaal, kus senini pimedus ja rusumine walitses, — kus kõitahelate kõlin miljonite wägiwalla ohwrite hoigamist oma alla mattis, — kus ta paremate poegade ja tütarde weri ojadena woolas. . .”

Maria (Kes silmad rätikuga kinni on katnud, nutab kuulduwa healega).

Warwara: Maria Nikolajewna, kallike, rahustage ennast —

Maria: (Nuuksudes) Mu wend on — Siberisse saadetud.

Tanja (Nuttel): Waene Andrei —

Maria (Pühib kiirelt pirarad ära): Küllalt nutta — rumalus! (Paludes) Lugege edasi!

Anna (Loeb): „Teraw teras awab rahwa terve organismuse peal mädapaise”.

Maria (Wõtab taskust rahakoti; tõuseb üles ja hakkab teiste poolt tähelepanematalt tuba mööda kiirelt sammuma, nagu mõnest kõrwalisest jõust tagaaetud).

Anna (Wahetpidamata): „Kohtupäew on käes, kell hakkab wiimast tundi lööma. Imeeluks rabeleb surma krampides. Ruttame, seltsimehed, — aeg on kiire kaduma! Edasi, sõjariistad kätte! Olgu terwitatud wabaduse wõitlus,

milles juba tuhandad meie wendadest õnneliku naeratusega huultel langenud on!

Üles, sõjariistad kätte!

Elagu rewolutsion!

Ole terwitatud demokratlik wabariik!"

Maria (Jäeb keset tuba seisma — teeb käeliigutuse, nagu tahaks kellegile rahakotti anda. Ta ei jõua ennast tagasi hoida. Ta hüüab, Anna wiimseid sõnu kuuldes): Kus nad on? Andge nende adress?! (Nerwlikult wõtab lehe, ot-sib, aga ei leia adressi, kortsutab lehte) Aga kus nad oneti on?! (Meeltheitlikult) Ütelge, → kus! (Nagu tarretaks ära, laseb käed maha langeda).

(Kõik teised istuwad waikselt, longu wajunud peaga ja on sügamalt mõtetes).

Maria (Läheb järsult ja kindlal sammul Warwara juurde, pigistab ta kätt): Warwara Andrejewna — wabandage mind — (Tanjale) lähme, kallike.

(Nad jäätwad waikides jumalaga, lähewad masinlikult ukse juurde, ei saa teda aga lahti. Warwara jookseb ukse juurde ja awab selle lahti. Mõlemad lähewad ära).

Warwara ja Anna (Waatawad abitalt teine-teise peale).

Warwara (Käsi kokku pannes): Missugune hirmus aeg on alanud!

Anna: Tädi, paremad ajad on weel ees.

Warwara (Waatab rahutult kella).

Anna: Tädi, keda sa ootad?

Warwara (Waatab uuriwalt tema peale; algab ette-waatlikult, nagu wastu tahtmist): Anjuta — kallike — ma ei wõi enam waikida —

Anna (Pakitsewalt wastust oodates): Ütle, tädi, keda?

Warwara: Kuula siis — sulle wõin ma ju ülestun-nistada — minu juures on keelatud raamatute ladu —

Anna (Rõemu tuhinas): Kas tõesti? Armas tädi, kas

ka sina —

Warwara: Seal raamatukapis on ruumi palju.

Anna (Endises toonis, austusega): Ja sina ei kardagi onu Iwan Pawlowitschi?

Warwara: Wanja ei waata kunagi raamatusse. (Kiirelt tooni wahetates ja heales kuulduwa kartusega) Nüid aga on ümberringi läbiotsimine ja ma karda wäga—

Katja (Teenija, tuleb paremalt poolt sisse): Proua, teid palub tütarlaps magasinist.

Warwara (Imestusega): Magasinist?

(Katja läheb ära; tuleb sisse)

Olga (18 a., lihtsalt riides, pikad juuksepalnikud, hoiab naisterahwaste riiete pakkimiseks tarwitatawat papi kasti käes) Wabandage, et hiljaks olen jäänud.

Warwara: Kust teie tulete? Ma pole midagj tellinud.

Olga (Kohmetult): Siia pidi Sergei Michailowitsch tulema —

Warwara (Ehmatanult): Mis on juhtunud?

(Olga waikib, pead Anna poole pöörates).

Warwara: Wõite rääkida wabalt.

Olga: Minu nimi on Olga Lianowitsch. (Rahutult) Sergei on arresteritud.

Warwara (Meeltheitlikult): Armuline jumal! (Wähe oodates) Ja teie tulite tema asemel? Teie olete weel nii noor, — aga juba nii kaugel —

Olga: Rewolutsineri elu on lühike. Meid ei lasta kaua elada, — tarwis warakult pealealgada.

Warwara: Teie tulite „paberite” järele? Jumala pärast — wiige nad nii ruttu ära, kui wõite — nad lämmastawad mind ära.

Olga (Kurwalt): Mina — tõin weel — kast on täis.

Warwara: (Meeltheites): Mis nüid teha — halastage mu peale! Ma ei wõi, kui igal pool on läbiotsimised!

Olga (Abitalt): Mis peaksin ma siis tegema? Meie nii

kui nii püiame weel wiimast wara peasta — teie juures on aga kindlam, kui kuskil mujal?

Warwara: Ma kardan — waadake, kui halwaks on aeg läinud — ma ei saa öösel enam undgi silma —

Olga (Sessamas toonis): Meie mõistus on otsas! Elame raskeid, täis hirmu, aga otsustawaid päewi läbi. Organisatsioonide sidewed purunewad (Paludes) Warwara Sergejewna, kinnitage ja siduge neid — praegu ärge astuge tagasi — wiimne kordgi!

Warwara (Enesega wõideldes, wiimaks järele andes): Mis siis teiega ikka teha!

(Olga pigistab waikides ta kätt).

Warwara (Meelde tuletates): Aga Sergei on wangis, — ei, ei — ma ei wõi!

Olga: Teie kardate? Kas teie meid ei tea?! (Otsustawalt) Meie — oleme kindlad ja tugewad, meie kannatame ka Wene piinakambri koledused wälja! (Hakkab äraminema).

(Anna läheb kiirelt ta juurde ja pigistab waikides ta kätt. Olga läheb ära. Warwara läheb tua tagumise osasse ja waatab aknasse).

Anna (Jookseb ta juurde ja wõtab ta ümbert kinni): Tädi, kui tore sa oled!

Warwara: Kas sa mind nüid armastuse küllusest kägistad?

Anna: Oh, kui hea sa oled ja kuidas ma sind armastan!

Warwara (Ennast wababastates): Lollike! (Keskmise akna peale näidates) Waata, ta sõitis teatri ette — Aia uutsa poolt, näe, tõllast ronib wälja.

Anna: Nii hilja.

Warwara: Tema käib ju ainult balleti waatamas, waata, ta on tõllast juba wäljas.

Anna: Tema taga on ülempolitseimeister — oma lahtisest tõllast.

Warwara: Kõik ümberringi kummardawad madalalt.

Anna: Kõik nuuskurid! (Wähe oodates, põlgtusega) Ordenite ja aunimede kõrgendamise eest ja selleks woolaku süita veri ojadena!

Warwara: Aga tema, kuritegija, on weel elus?

Anna (Õnnelikult naeratates): Tädike, kui radikalseks sa oled läinud! (Wõtab ta ümbert kinni) Kui hea on mul wiimasel ajal su juures olla. Ma olen päris õnnelik. Mu silmad on nagu kaetud olnud. Nad pole seda näinud, mis ümbruses sünnib. Iga päewaga kaswab mu usk, —meie asi on elujõulik.

Warwara: Meie asi on siis ka sinu asi?

Anna (Tõsiselt): Ja, tädike, see on ju ammugi ka minu asi.

Warwara: Wõi sina ka?

Anna: Näe, kui ettewaatlik tuleb olla, —ka oma ligemate inimeste eest peame ennast warjama.

Katja (tuleb paremalt poolt sisse): Keegi herra tahab preiliga kokku saada, temaga üksinda (Läheb ära).

Warwara (Hirmunult): Anjuta, jumala pärast, ole ettewaatlikum — ma kardan koledasti. Ma panen selle wahesees raamatud ära (Hakkkab kasti wõtma) Oi kui raske! Kallike, aita! (Wiiwad raamatud ära) Kuidas ta küll üksi neid siia kanda jaksas? Tubli neiu! Mis inimesed nad küll on! (Läheb Annaga pahemale poole ära).

(Paremalt poolt tuleb sisse).

Wasili: (Palitus — tugewasti muutunud näoga — ta hiilib aeglaselt tuppa; waatab metsikult ümberringi, peatab ja ei pane tähele, kui pahemalt poolt)

Anna (Tuleb tuppa, waatab imestusega ta peale. Juuba ukse pealt, kartlikult): Wasja, Wasja — see oled sina? Mikspärast? Ma oleksin homme su juurde tulnud. Mikspärast sa nii ettewaamatalt riskerid — ma oleksin tulnud, tingimata oleksin tulnud!

W a s i l i (Langenud healega): Enam ei ole tarwis— pole kellegi juurde tulla —

A n n a (Tumedalt aimates): Mis sa räägid — ma ei saa aru — Wasja!

W a s i l i (Rusutud healega, ikka ühe punkti peale waa- dates): Ma ei jõudnud enam, — weel kord — weel wiimane kord ma pidin sind nägema.

A n n a: Wasja, mis see tähendab, mis asja sa ajama hakkad? — (Waatab tema silmadesse, nagu loeks ta nendest midagi; ta nägu awaldab kaswawat hirmu, ta sosistab) Wasja, — Wasja — (Ta karjatab järsku, nagu oleks ta kõik aru saanud) Ei, ei — see ei wõi olla — Wasja — minu W a s i l i — sina? Mikspärast just sina? Täna — nüüd kohe —? (Kõne katkeb, ta kisub ennast walu pärast kokku ja ei läse oma silmi ta pealt ära).

W a s i l i (Tumedalt): Paratamata —

A n n a (Katab silmad kinni, pisaraid tagasi hoides): Pa—ra—tamata?!

W a s i l i: Aeg, aeg on ju käes werist hädakella lüüa —

A n n a (Endisel wiisil): Werist ja mustamure häda- kella —

W a s i l i: Ma tunnen, et ma rusutud rahwa raudne käsi olen, — ja ma lõõn maha selle hirmsa imelooma. See on õige ja püha tegu — selle juures ei pea kõikumisel, ega kahtlemisel kohta olema; see peab nii sündima! Hirmus- suur jõud lükkab mind seda sammu astuma, ajab mind ta- ga ja käseb mind seda teda...

A n n a: Wasili, sa said minu omaks, sa oled täielikult — minu, — ja nüüd järsku peame lahkuma! Kas see tõesti meie saatus on? Nii ruttu lõpp — Wasja! —

W a s i l i: Anjuta, sa andsid mulle täie karika õnne — kust tuleb see nõrkus? Ma olin usku enese sisse kaota- mas, kuid mu waimu jõud ja rahu asusiwad hingesse ta- gasi; see käsi ei wärise ja ma lähen kindlalt, ilma kõiku-

mata surmale wastu. Kuid sinu silmades, Anjuta, ma näen piirita kurbtust.

Anna (Hoiab ikka oma silmi ta peal, püiab midagi ütelda, — aga ei saa).

Wasili: See käsi on tugew, kuid sina pead mul nähtawal olema, ma pean tundma sind oma ümbruses, sinu õnustus on mulle sel pilgul tarwilik. . .

Anna (Waimustatult): Jah, kallim, ma lähen ühes sinuga!

Wasili: See on — meeletus! Ei, kuula aga: Ta sõidab warsti teatrist. Kui ta sinust mööda kihutab, siis süita küinal aknalauul põlema, — see on teadaandmise märk ja su wiimane terwitus mulle. . . Ma pidin seda ülesannet teisele seltsimehele täita andma, kuid pärast mõtlesin ma asja ümber, sel minutil pead sina, üksnes sina mu lähedal olema. . . (Tua tagumise osa pahema akna peale näidates) Ma istun wana pargi puude warjus pingil ja waatan pooltukkudes su akna peale, — kuni ma su wiimast terwitust näen — üleskutseks: Aeg on käes! (Wähe oodates, paluvalt) Anjuta, pea õiget aega silmas, ära eksi!

Anna (Pisaraid tagasi hoides): Ise sind surma saata, ise sind enesest igawesti äralahutada! — see käib mu jõust üle! (Pause. Järsku, elawalt, uue lootusega) Aga teatri juurest lähewad kaks uulitsat, — aga mis siis, kui ta Lossi uulitsat mööda sõidab?

Wasili: Ka seal ootab teda kättemaksmine, — ta tund on tulnud!

Anna: Siis ju sina — Wasja, mu kallim, — siis sõidame sinna kaugele Õhtu poole, kus wabalt hingata võib, ja ka seal saame üleüldist asja edasi ajajla, eks ometi! Pool aastat maitseme seal lihtsate surelikkude õnne, — pärast, kui asi nõuab ja kui meil tung on, — võime ju jälle siia tagasi pöörata; — kuid õnne, oh, üks pilkukegi õnne. Wasja; — kas pole õigus, — meie sõidame, kas ja?! (Mõlemad

naeratawad teine-teisele).

W a s i l i (Järsku, tumedalt): Uuesti naeratas mulle elu, meelitus on suur — Anjuta, kui raske on surra... Kuid suureja aimab ja näeb ette kõik selgelt: meie lahkume igawesti! Wõib olla, juba homme ilmub wabaduse koit, — kuid mina teda enam ei näe. Kallim, — mul on aeg. Mitte üht päewa ja mitte ühte tundigi ei läse saatus mul sel õnsal, walgel wabaduse ajal elada; kuid ma usun, — ma lõõn tänna werist hädakella. Ta kohutaw kõla kostab üle kogu Wenemaa ja äratab teda igawesest unest, — Anna, sa näed Wenemaad warsti wabana!... Tuleta siis sel päewal ka mind meelde...

A n n a: Wasili, weel pilguke—

W a s i l i (Pigistab tugewasti ta kätt): Ela hästi! — igaweste—

A n n a (Tahab ta kaela ümbert kinni wõtta, kuid märkab ta käeliigutust).

W a s i l i: Oleme tugewad, kallim! (Wabastab oma käed) Häid terwid!

A n n a (Paludes): Oota — peata weel — weel on aega—

W a s i l i (Astub sammu tagasi) Seal ootab mind selt-simees. . .

A n n a: Ma ei läse — ole weel pilguke —

W a s i l i: Ju aeg — — ta ei oota — (Läheb aeglaselt ära).

A n n a (karjatates): O, aeg — peata! (Wasili läks ära ta waatab talle tagast järele — peatab, ukse poole wäljasi-rutatud käega — ennast unustates) Seisa — seal on surm—

W a r w a c a (Tuleb pahemalt poolt sisse ja läheb Anna juurde ning wõtab õrnalt ta ümbert kinni): Anjuta, kes see oi? Kas su sõbranna teda saatis?

A n n a (Waatab ta peale rahutu waatega): Mís — miks-pärast — (Oodates, iseeneses) Elu — ohwerdada — paljast elu — missugune õnn! Aga enam, kui elu —

Warwara (Mõistlikult): Millest sa räägid?

Anna (Jookseb tuba mööda; jäeb järsku seisma) Ei — ei — ei wõi olla — see ei pea nii olema. (Läheb kiirelt tua tagumise osasse, waatab pahemasse külje aknasse, silmi käega kaitsedes, et paremini näha. Warwara läheb ta juurde) Aia uulitsal pole midagi näha. Ühel pool on kõik laternad ja teisel pool pimedus!

Warwara: Ja, park pole kunagi walgustatud.

Anna: Pimedus on täna mustem, kui kunagi enne. Aga teatri läheduses on hele walgus. Ühel pool on walgus ja rõem, teisel pool pimedus ja kurbtus. Nii on meil Wenemaal igal pool. (Püiab kaugusse waadata).

Warwara: (Waatab keskmisse aknasse): Juba tõllad sõidawad ette — lõpp —

Anna: Lõpp!? (Jookseb akna juurest ära ja jäeb keset tuba seisma).

Warwara: (Waatab ikka weel aknasse): Waata, siit sõidawad praegu mööda.

Anna: (Kohkunult): Siit — meie juurest!? Kuidas sa seda tead?

Warwara: Wäga lihtsalt: tõllad on meie poole.

Anna (Liigub, nagu oleks hawatud; wõtab laualt tikud, süitab küindla seina ääres peegli ees põlema; wõtab küindlajala kätte ja seisab liigutamata paigal; siis paneb ta selle jälle tagasi ja puhkab küindla järsku ära).

Warwara: Politseimeister istus juba tõlda.

Anna (Tõmbab ühe tikku teise järele üles, hoiab käes ja wiskab siis jälle ära).

Warwara: Ju sõitis tulema (Tõlla lähenemine on kuulda) Juba istus ise ka tõlda — näe, kuidas kõik madalalt kumardawad — (Mööda sõitmine on kuulda).

Anna (Süü ab kiirelt küindla põlema ja paneb ta tua

tagumise osa pahema aknalauale, jookseb aknast eemale; jääb laua juurde seisatama; waatab kaugusesse ja ootab — hirmuga).

(Kiirelt kihutab ka teine tõld müriseses mööda. Wähe-se aja pärast käib tugew prahwataw pauk).

(Akna klaasid kõliseswad. Uulitsal tekkib kisa, wiled, trampimine).

Anna (Meeltheitliku ja läbilõikawa kiljatusega langeb põlwili ja sosistab ülespoole waadates): Wasja — kallim — rahu su põrmule —

Warwara (Nägi aknal süidatud küinalt ja tahtis teda ära wõtta; paugu raputusel kukkub aga küindlajalg ta käest maha): Anjuta, — mis sa tegid?! (Jookseb Anna juurde, kes histerikas naerdes ja nuttes ikka weel põlwitab).

Katja (Tormab tuppa, jookseb akna juurde): Kas kuulsite?

Warwara (Tõstab Anna üles, teda toetates): Anjuta, kallike, ärka üles —

Anna (Awab silmad laialt lahti, nagu unest ärkades, waatab ümberringi ja wabastab ennast Warwara käte wahelt): Ja tädi, sul on õigus — (Pühib kiirelt pisarad ära) Rumalad, (Kibedalt) rumalad pisarad, (Kindlalt) nüüd pole enam nendega tegemist — (Hüiab) Lõõge werist hädakella, lõõge, wennad, tugewamine — (Waluga) werd — lõõge (Waimustusega) äratage kõiki (Eesriie wajub) — edasi, wõitlejad, edasi . . .

Lõpp.

